

Tillstånd att ta emot offentlig finansiering inom socialtjänsten, assistansersättningen och skollagsreglerad verksamhet

---

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår regeringens lagförslag om tillstånd att ta emot offentlig finansiering inom socialtjänsten, assistansersättningen och skollagsreglerad verksamhet. Utskottets förslag grundar sig på två motioner.

Utskottet föreslår också att riksdagen riktar ett tillkännagivande till regeringen om att återkomma till riksdagen med förslag om att inrätta nationella kvalitetskrav för verksamheter som bedrivs inom välfärdens områden. Utskottets förslag grundar sig på en motion.

Utskottet föreslår vidare att riksdagen avstyrker övriga motionsyrkanden.

Socialutskottet och utbildningsutskottet har lämnat var sitt yttrande.

I betänkandet finns två reservationer (S, MP, V) och ett särskilt yttrande (SD).

Behandlade förslag

Proposition 2017/18:159 Tillstånd att ta emot offentlig finansiering inom socialtjänsten, assistansersättningen och skollagsreglerad verksamhet.

Nio yrkanden i följdmotioner.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Bakgrund	5
Utskottets överväganden.....	6
Tillstånd att ta emot offentlig finansiering inom socialtjänsten, assistansersättningen och skollagsreglerad verksamhet.....	6
Nationella kvalitetskrav m.m.....	17
Reservationer	20
1. Tillstånd att ta emot offentlig finansiering inom socialtjänsten, assistansersättningen och skollagsreglerad verksamhet, punkt 1 (S, MP, V)	20
2. Nationella kvalitetskrav m.m., punkt 2 (S, MP, V)	21
Särskilt yttrande.....	23
Nationella kvalitetskrav m.m., punkt 2 (SD)	23
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	24
Propositionen	24
Följdmotionerna	24
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	26
<i>Bilaga 3</i>	
Socialutskottets yttrande 2017/18:SoU5y	58
<i>Bilaga 4</i>	
Utbildningsutskottets yttrande 2017/18:UbU7y	65

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Tillstånd att ta emot offentlig finansiering inom socialtjänsten, assistansersättningen och skollagsreglerad verksamhet

Riksdagen avslår regeringens förslag till

1. lag om ändring i socialförsäkringsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade,
3. lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453),
4. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400),
5. lag om ändring i skollagen (2010:800).

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2017/18:4087 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkande 1 och

2017/18:4112 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M, L, C, KD) yrkande 1 och

avslår proposition 2017/18:159 punkterna 1–5.

Reservation 1 (S, MP, V)

2. Nationella kvalitetskrav m.m.

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag om att inrätta nationella kvalitetskrav för de verksamheter som bedrivs inom välfärdens områden och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:4112 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M, L, C, KD) yrkande 2 och

avslår motion

2017/18:4087 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkandena 2–7.

Reservation 2 (S, MP, V)

Stockholm den 29 maj 2018

På finansutskottets vägnar

Fredrik Olovsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Olovsson (S), Elisabeth Svantesson (M), Monica Green (S), Maria Plass (M), Ingela Nylund Watz (S), Oscar Sjöstedt (SD), Ingemar Nilsson (S), Emil Källström (C), Janine Alm Ericson (MP), Niklas Wykman (M), Dennis Dioukarev (SD), Mats Persson (L), Björn Wiechel (S), Adnan Dibrani (S), Anette Åkesson (M), Håkan Svenneling (V) och Larry Söder (KD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I proposition 2017/18:159 föreslår regeringen att riksdagen antar lagförslag i syfte att säkerställa att offentliga medel används till den verksamhet som de är avsedda för inom socialtjänsten och skollagsreglerad verksamhet.

Regeringens och motionernas förslag till riksdagsbeslut återges i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2. Lagförslagen har granskats av Lagrådet. Enligt Lagrådets bedömning var de remitterade förslagen inte ägnade att läggas till grund för lagstiftning. Lagrådet lämnade även vissa synpunkter på utformningen av lagförslagen. I propositionen har regeringen kompletterat de remitterade förslagen i de avseenden som Lagrådet efterfrågat, samt i huvudsak justerat förslagen i enlighet med Lagrådets synpunkter.

En övervägande del av remissinstanserna delar inte regeringens bedömning om att det bör införas en reglering av vinsterna i välfärden. Med det som huvudsakligt skäl delar de inte heller regeringens övriga förslag i propositionen i de delar som kommenterats.

Två följdmotioner har väckts med anledning av propositionen.

Socialutskottet och utbildningsutskottet har lämnat var sitt yttrande till finansutskottet. Yttrandena återges i sin helhet i bilaga 3 och 4.

Bakgrund

Regeringen beslutade den 5 mars 2015 (dir. 2015:22) att uppdra åt en särskild utredare att utreda förutsättningarna för och föreslå hur den offentliga finansieringen av privat utförda välfärdstjänster bör regleras. Syftet med utredningen var att säkerställa dels att offentliga medel används till just den verksamhet de är avsedda för och på ett sådant sätt att de kommer brukarna till godo, dels att eventuella överskott som huvudregel ska återföras till den verksamhet där de uppstått. Regeringen beslutade om tilläggsdirektiv för utredaren den 15 oktober 2015 (dir. 2015:100) och den 5 november samma år (dir. 2015:108). Utredningen antog namnet Välfärdsutredningen (Fi 2015:01).

Välfärdsutredningen överlämnade den 8 november 2016 betänkandet Ordning och reda i välfärden (SOU 2016:78) till regeringen.

Betänkandet har remissbehandlats. Remissvaren finns tillgängliga i Finansdepartementet (Fi2016/04014/K).

I föreliggande proposition lämnas förslag till lagändringar med anledning av förslagen i det ovan nämnda betänkandet.

Den 19 januari 2018 remitterade regeringen promemorian Vissa ändringar i regleringen om tillstånd att ta emot offentlig finansiering (Fi2018/00130K). Remisstiden gick ut den 19 april 2018, och förslagen bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Utskottets överväganden

Tillstånd att ta emot offentlig finansiering inom socialtjänsten, assistansersättningen och skollagsreglerad verksamhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår regeringens lagförslag om tillstånd att ta emot offentlig finansiering inom socialtjänsten, assistansersättningen och skollagsreglerad verksamhet.

Jämför reservation 1 (S, MP, V).

Propositionen

En reglering av vinsterna i välfärden

Regeringens bedömning är att det bör införas en reglering av vinsterna i välfärden. Som skäl för bedömningen framhålls att den svenska välfärdsmodellen kännetecknas av att den är generell, dvs. att den i princip omfattar alla i stället för att vara inkomstprövad eller kopplad till arbetsgivare och privata försäkringar. Vidare finansieras välfärden till övervägande del gemensamt via skatteinbetalningar och utförs i huvudsak av offentliga aktörer. För att systemet ska fungera krävs att det upplevs som legitimt. Systemets solidariska finansiering skulle enligt regeringen kunna komma att utmanas om medborgarna utvecklar en bristande tilltro till systemet.

Som en följd av att allt flera privata aktörer med syfte att generera vinst kommit att utföra tjänster inom välfärden har det enligt regeringen införts incitament i välfärden som kan komma i konflikt med de mål som satts upp för skola, vård och omsorg. Obegränsade vinstuttag i välfärden bedöms öka risken för att oseriösa aktörer genom bedrägerier eller andra former av kriminalitet försöker tillskansa sig medel som är avsedda för välfärden. Risken för att välfärdens legitimitet undermineras bedöms också öka. Genom att införa en reglering av vinsterna vill regeringen stärka förtroendet för privata aktörer och tilltron till välfärdssystemet i stort.

Vidare anförts att välfärden bygger på en solidarisk finansiering som tilldelas utifrån behov. Välfärdsområdet utgör därmed ingen vanlig marknad. De starka finansiella drivkrafter som är förknippade med vinstsyftande aktörer riskerar enligt regeringen att prioritera lönsamma grupper med mindre behov, på bekostnad av de med större behov, vilket strider mot intentionerna i lagstiftningen. Skälen för att reglera hur mycket pengar som ska lämna välfärdsverksamheten bedöms därför som starka, eftersom det kan minska incitamenten för kvalitetssänkningar och brukarselektering, genom t.ex. val av plats för etablering, i syfte att maximera vinsten.

En övervägande del av remissinstanserna delar inte regeringens bedömning, bl.a. framhålls att utredningen inte på ett övertygande sätt gör det troligt att en vinstreglering är det mest ändamålsenliga sättet att åtgärda de risker som har identifierats. Utredningen anses inte heller ha redovisat några empiriska underlag som tyder på att en bristande återföring av överskott skulle leda till sämre kvalitet eller brukarnöjdhet i privat välfärdsverksamhet jämfört med offentlig sådan. Det bedöms också som tveksamt att en vinstreglering skulle få positiva konsekvenser för verksamhetens kvalitet och långsiktighet. Som ett alternativ till vinstreglering lyfter några remissinstanser fram utvecklade kvalitetskrav samt mätning och uppföljning av kvalitet.

Enligt regeringens bedömning skulle de risker som vinstintresset skapar i viss utsträckning kunna motverkas genom en ökad detaljreglering av verksamheten eller av att ersättningssystemen utvecklas. De problem och risker som identifierats i nuvarande system bedöms emellertid inte kunna lösas endast genom att ställa bättre kvalitetskrav eller utveckla uppföljningen av dessa, eftersom det är svårt att mäta och följa upp kvalitet i välfärdsverksamhet. Erfarenheter visar på att utvecklingen inom många välfärdsområden gått mot en styrning med allt mer detaljerade krav på verksamheten, vilket medfört högre administrativa kostnader. De mått som använts har även blivit styrande i verksamheten. En reglering av vinsterna bedöms innebära förutsättningar för en mer tillitsbaserad styrning, eftersom det redan skulle finnas ett system för att säkerställa att pengarna används i verksamheten. En reglering som motverkar incitamenten till vinstuttag bedöms kunna leda till ett minskat behov av detaljreglering av välfärdssektorn, vilket väntas ge förutsättningar för en bättre, mer tillitsbaserad och ändamålsenlig styrning av välfärden.

En fortsatt utveckling mot allt större vinstsyftande aktörer riskerar enligt regeringen att leda till en allt större likriktning, vilket riskerar att minska mångfalden för brukarna. Genom att reglera hur de offentliga medlen får användas ges i stället bättre förutsättningar för framväxten av en verklig mångfald av alternativ, snarare än utbyggnaden av stora välfärdskoncerner. En vinstreglering bedöms inte stå i motsatsförhållande till en valfrihet för medborgarna.

Mot bakgrund av Lagrådets och remissinstansernas kritik gällande förslagets proportionalitet framhåller regeringen att allmänhetens intresse av att skattemedel som avsätts för välfärden också används i den verksamheten måste anses väga betydligt tyngre än företagens intresse av att ha möjlighet att göra obegränsade vinstuttag.

Sammanfattningsvis anser regeringen att en reglering, som innebär att olika typer av aktörer endast får ta emot offentlig finansiering om de följer vissa villkor, är den mest ändamålsenliga lösningen på de problem som beskrivs.

Krav på tillstånd för att få ta emot offentlig finansiering

Regeringen föreslår att det införs ett krav på tillstånd för den som vill ha offentlig finansiering. Kravet föreslås omfatta alla situationer där kommunerna ingår avtal med privata utförare om ersättning för att utföra sådan verksamhet som avses i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), socialtjänstlagen (2001:453) (SoL) och skollagen (2010:800). Kravet föreslås inte omfatta verksamhet som bedrivs enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30). Regeringen anser att det behöver utredas vidare vilken reglering som behövs för att på bästa sätt säkerställa att skattemedel används till det som de är avsedda för inom hälso- och sjukvården. Utredningen Ordning och reda i vården ska lämna förslag som syftar till att få bort vinstjakten ur vården samt till att skattemedel används till det de är avsedda för i hälso- och sjukvårdssektorn, dvs. att på ett effektivt sätt uppnå målen i hälso- och sjukvårdslagen (dir. 2017:128). Uppdraget ska delredovisas senast den 15 juni 2018 och i övrigt redovisas senast den 31 december 2018.

Vid sidan av kommunerna har Försäkringskassan ett särskilt ansvar när det gäller ersättning för personlig assistans. Regeringen anser att all ersättning för personlig assistans, oavsett om den utbetalas av en kommun eller av Försäkringskassan, bör omfattas av kravet. Regeringen föreslår att assistansersättning enligt socialförsäkringsbalken som används för köp av personlig assistans från en enskild juridisk person endast ska få lämnas under förutsättning att den juridiska personen hade ett tillstånd att ta emot offentlig finansiering vid utförandet av assistansen. Vidare föreslås att ekonomiskt stöd enligt 9 § 2 LSS för köp av personlig assistans från en enskild juridisk person endast ska få lämnas om den juridiska personen hade ett tillstånd att ta emot offentlig finansiering vid utförandet av assistansen.

Tillstånd att bedriva enskild verksamhet enligt de föreslagna lagarna föreslås bara få lämnas till en juridisk person. Regeringens bedömning är att förslaget utgör en inskränkning av näringsfriheten, men att det samtidigt är ett angeläget allmänt intresse som kan motivera en sådan inskränkning enligt 2 kap. 17 § regeringsformen (RF). Kravet syftar till att minska risken för kringgående av den reglering som ska säkerställa att offentliga medel huvudsakligen används till den verksamhet de är avsedda för. Det syftar i sin tur till att skapa förutsättningar för att utveckla verksamhetens kvalitet och att stärka tilltron till välfärdssystemet i stort. Regeringen anser att det är ett sådant allmänt intresse som avses i 2 kap. 17 § RF.

Förutsättningar för att beviljas tillstånd

Tillstånd att ta emot offentliga medel föreslås komma att beviljas endast om de offentliga medlen, utöver ett högsta tillåtet rörelseresultat, går till verksamhet enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, socialtjänstlagen och skollagen. Den juridiska personen som ansöker om tillstånd om att ta emot offentliga medel ska kunna visa att kraven är uppfyllda.

Förutsättningar för att idéburna aktörer ska beviljas tillstånd

Regeringens bedömning är att idéburna aktörer inte bör omfattas av alla de krav som ställs på andra aktörer för att få tillstånd att ta emot offentlig finansiering. De problem och risker som regleringen är utformad utifrån gör sig enligt regeringens bedömning inte gällande på samma sätt för idéburna aktörer som för andra aktörer. Som exempel på detta anges att idéburna aktörer inte har samma incitament som andra aktörer att öka vinsten genom att dra ner på kvaliteten eftersom de återinvesterar eventuella överskott i sin verksamhet. Aktörerna anses därför i hög utsträckning uppfylla syftet med regleringen.

I en promemoria Vissa ändringar i regleringen om tillstånd att ta emot offentlig finansiering föreslås att mindre långtgående krav ska gälla för idéburna aktörer. Promemorian har remitterats och bereds för närvarande i Regeringskansliet. Avsikten är att justeringen ska träda i kraft samtidigt som den nu föreslagna regleringen.

Aktörernas rörelseresultat ska begränsas

För juridiska personer med tillstånd att ta emot offentlig finansiering föreslås att en begränsning ska gälla för hur stort rörelsekapital som får uppnås. En övervägande del av remissinstanserna anser inte att rörelseresultatet ska begränsas, främst för att det bedöms komma att leda till negativa effekter för brukarna av aktörernas tjänster, t.ex. i form av ökad osäkerhet och mindre valfrihet.

Rörelseresultatet är ett mått på ett företags vinst före räntor och skatter. Resultatet ska täcka de kapitalkostnader ett företag har. I en verksamhet med lågt rörelseresultat kan en stor del av rörelsens intäkter, i det här fallet de offentliga medel som den juridiska personen fått för att utföra en välfärdstjänst, förväntas ha gått till kostnader som är hänförliga till verksamheten. En begränsning av rörelseresultatet innebär därför enligt regeringens att huvuddelen av de medel som avsätts för välfärdsverksamhet kommer att användas i verksamheten. Mot den bakgrunden anser regeringens att rörelseresultatet bör begränsas.

Regeringens bedömning är att rörelseresultatet bör vara så stort att den som vill bedriva välfärdsverksamhet kan få en marknadsmässig ersättning för de kapitalkostnader som är hänförliga till verksamheten. Det bör samtidigt inte vara så högt att det attraherar investerare vars huvudsakliga syfte är att göra vinst. En övre gräns bör därför enligt regeringens sättas på en nivå som medför att utdelningar och räntebetalningar upplevs som rimliga och legitima av de skattebetalare som bekostar verksamheten. Regeringens bedömning är att ett rörelseresultat som motsvarar en marknadsmässig kapitalkostnad utgör en rimlig ersättning. Vid beräkningen av taket för rörelseresultatet bör enligt regeringens endast kapital som är investerat i verksamheten beaktas, därför bör endast operativt kapital beaktas vid beräkningen av det tillåtna rörelsekapitalet. Det operativa kapitalet bedöms representera det kapital som investerats i rörelseverksamheten, dvs. i själva kärnverksamheten. Vidare bör

beräkningen av det tillåtna rörelseresultatet utgå från vad som är en rimlig ersättning för det operativa kapitalet. En reglering som utgår från statslåneräntan ökad med 7 procentenheter bedöms möjliggöra en rimlig ersättning, men inte övervinster. Därför föreslås att rörelseresultatet i offentligt finansierad och privat driven välfärdsverksamhet begränsas till en avkastningsränta som beräknas till statslåneräntan vid föregående års utgång, ökad med 7 procentenheter, på det operativa kapitalet vid föregående räkenskapsårs utgång. För nystartade företag bör det tillåtna rörelseresultatet beräknas utifrån det operativa kapitalet och statslåneräntan vid det innevarande räkenskapsårets utgång. Med operativt kapital ska avses rörelsetillgångar minus rörelseskulder och det ska som lägst anses vara noll.

Regeringen anser att det bör finnas en möjlighet att ta hänsyn till uppstartsförhållanden eller tillfälliga nedgångar, bl.a. för att inte försvåra för nya aktörer att ta sig in på marknaden. Det tillåtna rörelseresultatet föreslås därför få ökas med en summa som motsvarar vart och ett av de tre föregående räkenskapsårens tillåtna rörelseresultat, eller den kortare tid som verksamheten bedrivits, minus det faktiska rörelseresultatet för respektive räkenskapsår.

Otillåtna värdeöverföringar

Inga värdeöverföringar från den juridiska personen föreslås ska få göras utöver det högst tillåtna rörelseresultatet. Syftet med förslaget är att merparten av de offentliga medlen ska stanna i välfärdsverksamheten. För att stoppa eventuella kringgåenden av regleringen anser regeringen att värdeöverföringar från den juridiska personen, utöver det högsta tillåtna rörelseresultatet, inte ska tillåtas.

Tillståndsprövning och tillsyn

Regeringen föreslår att Skolinspektionen och Inspektionen för vård och omsorg (IVO) ska pröva att kraven för att få ta emot offentlig finansiering är uppfyllda, utfärda tillstånd och utöva tillsyn över att tillståndskraven följs. Skolinspektionen och IVO ansvarar i dag för tillståndsprövning och tillsyn inom välfärdsområdet. Möjligheten att samordna den ekonomiska tillsynen och kvalitetstillsynen bedöms vara av stort värde. Skolinspektionen och IVO bedöms vara bäst lämpade att pröva om de privata välfärdsaktörerna har uppfyllt de ekonomiska kraven.

Vilken myndighet som ska besluta om tillstånd och utöva tillsyn avgörs av hur verksamheten finansieras.

Alla juridiska personer som har tillstånd att ta emot offentliga medel föreslås lämna en årsredovisning som upprättats enligt årsredovisningslagen till tillsynsmyndigheten. Detta för att kontrollen ska vara effektiv.

För att underlätta tillsynsmyndigheternas arbete bör det enligt regeringen införas bestämmelser om att viss ekonomisk information som inte framgår av årsredovisningen ska lämnas regelmässigt och redovisas särskilt. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör därför ges rätt att meddela

föreskrifter om vilken information, utöver den som framkommer i årsredovisningen, som ska lämnas av den juridiska personen.

I syfte att förhindra ett kringgående av regelverket föreslås att en sanktionsavgift införs. Tillsynsmyndigheterna ges rätt att besluta om sanktionsavgift om en juridisk person inte fortlöpande uppfyller förutsättningarna för tillståndet att ta emot offentlig finansiering. Avgiften föreslås som lägst uppgå till 5 000 kronor och som högst 10 procent av den juridiska personens omsättning.

Om en överträdelse är allvarlig ska tillståndet kunna återkallas. En sanktionsavgift eller en återkallelse av tillstånd ska däremot inte beslutas om det finns särskilda skäl för att tillståndsinnehavaren har ett rörelseresultat som överstiger det tillåtna (övertvinster). Övertvinster ska återföras i verksamheten senast påföljande år.

Det bedöms som rimligt att kostnaden för tillståndsprövningen och tillsynen bärs av de enskilda aktörer som väljer att vara verksamma inom välfärden och, i den mån en övervältring av kostnaden sker, av de kommuner som väljer att använda sig av enskilda utförare. Prövningar av ansökningar om tillstånd om rätt att ta emot offentlig finansiering samt tillsyn av att kraven fortlöpande är uppfyllda föreslås därför avgiftsfinansieras.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Förslagen om tillstånd att ta emot offentlig finansiering föreslås träda i kraft den 2 januari 2019. Övergångsregler föreslås bl.a. för att det ska finnas tid för befintliga aktörer att ansöka om tillstånd och göra de strukturella förändringar som kan behövas.

Förslagets konsekvenser

Företag och organisationer

De aktörer som bedöms beröras av förslagen är de som bedriver huvudsakligt offentligfinansierad verksamhet inom de områden som omfattas av regleringen. Totalt har sammanlagt 3 435 företag och ekonomiska föreningar som uppfyller förutsättningarna identifierats. Utöver dessa företag finns det organisationer som i mer begränsad utsträckning bedöms omfattas av förslagen och andra associationsformer som det saknas ekonomiska uppgifter om. De 3 435 företag och organisationer som har identifierats sysselsatte totalt ca 229 000 personer 2015.

Enligt regeringens bedömning kommer dessa företag sammantaget att behöva använda mer av sina intäkter i verksamheten för att få ta emot offentlig finansiering, vilket väntas innebära att rörelsemarginalerna i genomsnitt kommer att minska. Huvuddelen av verksamheterna bedöms komma att fortsätta att bedrivas. Det bedöms inte som troligt att väl fungerande verksamheter med en stabil brukargrupp kommer att avvecklas till följd av

utredningens förslag. Däremot bedöms det som mer troligt att ägarbyten kommer att ske.

Förslagen bedöms innebära en viss administrativ belastning för företag och organisationer. Avgiften för tillstånd bedöms uppgå till mellan 900 och 2 400 kronor per ansökande organisation och den genomsnittliga tillsynsavgiften beräknas uppgå till mellan 6 400 och 28 000 kronor per organisation och år.

Barn, elever och brukare

Totalt beräknas ca 600 000 barn, elever och brukare beröras av den föreslagna regleringen. Konsekvenserna för dessa personer antas dels bero på hur förslaget påverkar valfriheten och mångfalden, dels på hur det påverkar kvaliteten och effektiviteten i välfärdsverksamheterna. Den sammantagna effekten väntas på lång sikt vara övervägande positiv, till följd av att de företag och organisationer som fortsätter att bedriva verksamhet genom ökade återinvesteringar kan höja kvaliteten i de välfärdstjänster som erbjuds. Regeringens bedömning är att merparten av välfärdsverksamheterna kommer att finnas kvar och därmed att valfriheten på längre sikt inte kommer att påverkas negativt i någon nämnvärd utsträckning.

Övergripande samhällsekonomiska konsekvenser

Förslagets effekter på den samhällsekonomiska effektiviteten bedöms som övervägande positiva. Ett viktigt syfte med förslaget är att stärka allmänhetens tilltro till den skattefinansierade välfärden. Bedömningen är att förslaget kommer att påverka välfärdsverksamheternas legitimitet och allmänhetens tillit till dessa verksamheter positivt.

Ett annat syfte är åstadkomma bättre förutsättningar för ökad effektivitet och kvalitet i välfärden. Vilka effekter som fås av att resurser i högre grad används i verksamheten antas emellertid bero på hur eventuella överskott i rörelsen kommer att användas. Regeringens bedömning är att förslaget bör ge förutsättningar för fler anställda i välfärden och ett potentiellt minskat behov för anhöriga att gå ned i tid för att kompensera för t.ex. låg bemanning inom välfärdsverksamhet.

Om de ansvariga för verksamheten prioriterar kvalitetshöjande insatser kan detta ge positiva effekter för samhället. Regeringens bedömning är att de flesta bör vilja prioritera kvalitetshöjande insatser.

Den sammantagna bedömningen är att effekterna på kvalitet och effektivitet i välfärdsverksamheterna samt på den samhällsekonomiska effektiviteten är övervägande positiv.

Offentligfinansiella konsekvenser

Förslagen bedöms medföra uppstartkostnader för IVO och Statens skolinspektion. Utöver det väntas det uppkomma årliga kostnader hos IVO och Skolinspektionen för tillståndsprövningen och tillsynen. Kostnaderna för Sveriges Domstolar bedöms komma att öka.

Statens inkomster från bolagsskatt väntas sammantaget komma att minska något, samtidigt som regleringen bedöms kunna medföra att andra skatteinkomster ökar.

Förslaget bedöms inte innebära några åligganden för kommunerna.

Jämställdheten mellan kvinnor och män

Regeringens bedömning är att förslaget sammantaget inte påverkar jämställdheten mellan kvinnor och män.

Enligt propositionen finns inte några studier av hur vinster som kommer från offentligt finansierad välfärdsverksamhet fördelas mellan kvinnor och män. Överlag är andelen kvinnor som startar, leder och driver företag inom välfärden större än andelen män som gör det. Andelen kvinnor som är ägare eller har en ledande ställning i de företag och organisationer som kommer att omfattas av regleringen är dock lägre än andelen kvinnor som är anställda av dessa aktörer. Återinvesteringar av huvuddelen av eventuella överskott från offentliga medel i verksamheten bedöms skapa förutsättningar för att utveckla verksamhetens kvalitet och förbättra villkoren för de som arbetar inom välfärden.

Den kommunala självstyrelsen

Förslaget att endast aktörer med tillstånd att ta emot offentlig finansiering ska kunna upphandlas av kommunerna eller ingå i deras valfrihetssystem bedöms innebära ett ingrepp i den kommunala självstyrelsen, men bedöms inte gå utöver vad som är nödvändigt för att uppnå syftet med regleringen.

En alternativ lösning som att införa mer detaljerade kvalitetskrav i lagstiftningen bedöms medföra en ökad detaljreglering som vaken anses vara mer ändamålsenlig eller mindre inskränkande för aktörerna. En ökad detaljreglering av det statliga regelverket skulle enligt regeringen innebära ett mycket påtagligt ingrepp i kommunernas verksamhet och i deras utformning av upphandlingar och valfrihetssystem. Ett sådant alternativt förslag bedöms därför innebära ett större ingrepp i självstyrelsen än den föreslagna regleringen.

Brottsligheten

Förslag om tillståndsplikt och krav på ekonomisk redovisning bedöms kunna bidra positivt till att motverka förekomsten av viss brottslighet. Genom tillståndsprövningen framhålls att en genomlysning av verksamheten kommer att ske. De kontroller som utförs av både revisorer och tillsynsmyndigheter kommer vidare att bidra till att förhindra kriminell verksamhet genom att det sker en kontroll av att medlen verkligen används för välfärdsverksamhet.

Övrigt

Förslagen bedöms inte ha några konsekvenser för sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet eller möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen.

Förslagen bedöms kunna leda till att vissa aktörer lämnar välfärdsområdet. Förslagen väntas dock inte påverka efterfrågan på välfärdstjänsterna och kommunerna framhålls ha det yttersta ansvaret för att tjänsterna tillhandahålls och för dess finansiering. Det bedöms därför inte finnas skäl att anta att förslagen får negativa sysselsättningskonsekvenser.

Motionerna

I motion 2017/18:4087 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkande 1 anför motionärerna att propositionen bör avslås. I motionen framhålls att motionärerna värnar den svenska välfärdsmodellen och mår om kvalitet, ordning och reda, mångfald och valfrihet i välfärdens verksamheter. Motionärerna vill att det ska finnas utrymme för flertalet aktörer och driftsformer, exempelvis offentliga, privata, ideella och kooperativa företag och stiftelser. Enligt motionärerna ligger utmaningen i att kombinera å ena sidan valfrihet och mångfald, å andra sidan kvalitet och ordning och reda.

I motion 2017/18:4112 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M, C, L, KD) yrkande 1 anför att regeringens förslag är utformat för att lösa ett problem som i verkligheten inte har den karaktär som regeringen påstår. Risken är enligt motionärerna överhängande för att en stor mängd välfungerande skolor, hemtjänstföretag och äldreboenden som varken har kvalitetsproblem eller fördärvar förtroendet för den gemensamt finansierade välfärden tvingas lägga ned sin verksamhet, vilket skulle begränsa valfriheten och mångfalden av äldreboenden, skolor och hemtjänstleverantörer kraftigt. Mot den bakgrunden anser motionärerna att det är viktigt att propositionen avslås.

Yttranden från socialutskottet och utbildningsutskottet

I yttrande 2017/18:SoU5y anför socialutskottet att finansutskottet bör avstyrka regeringens proposition och tillstyrka Sverigedemokraternas motion 2017/18:4087 yrkande 1 och yrkande 1 i den gemensamma motionen 2017/18:4112 från Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna. Övriga motionsyrkanden föreslår socialutskottet att finansutskottet avstyrker. I yttrandet finns tre avvikande meningar (S, M, SD, MP, C, V, L, KD).

Socialutskottet anför att regeringens förslag om att begränsa vinster för välfärdsföretag i praktiken skulle innebära ett vinstförbud för många företag. Regeringens syn på att välfärdsföretag tar ut övervinster samtidigt som verksamheterna drivs med dålig kvalitet visar enligt utskottet vid en närmare analys av rörelsemarginalerna i välfärdsbranschen att dessa i genomsnitt inte är större än i andra tjänstesektorer och att kvaliteten i verksamheterna är minst lika bra hos de privata utförarna som hos dem som bedrivs i kommunal regi. I yttrandet framhålls också att en majoritet av de remissinstanser som yttrat sig om regeringens förslag liksom Valfärdsutredningens egna sakkunniga, Riksrevisionen, Kommerskollegium och Lagrådet också har varit mycket

kritiska till förslaget. I stället för att fokusera på företagens vinster anser socialutskottet att arbetet med att stärka kvaliteten i välfärden bör fortsätta.

I yttrande 2017/18:UbU7y anför utbildningsutskottet att finansutskottet bör avstyrka regeringens proposition och tillstyrka Sverigedemokraternas motion 2017/18:4087 yrkande 1 och yrkande 1 i den gemensamma motionen 2017/18:4112 från Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna. Övriga motionsyrkanden föreslår utbildningsutskottet att finansutskottet avstyrker. I yttrandet finns tre avvikande meningar (S, M, SD, MP, C, V, L, KD).

Utbildningsutskottet är kritiskt till att regeringen gått emot riksdagens vilja och har lagt tid och kraft på att förbereda ett förslag som regeringen redan på förhand visste skulle sakna stöd i riksdagen. Regeringens förslag om att begränsa vinsten för välfärdsföretag på det sätt som föreslås innebär enligt utskottet i praktiken ett vinstförbud. Argumentet bakom förslaget om att välfärdsföretagen tar ut stora övervinster samtidigt som de driver verksamheterna med dålig kvalitet anses inte stämma då en närmare analys av välfärdsbranschen visar att rörelsemarginalerna i genomsnitt inte är större än i andra tjänstebranscher och att kvaliteten i verksamheterna överlag är minst lika bra – om inte bättre – i de fristående alternativen. Regeringens förslag bedöms vara utformat för att lösa ett problem som i verkligheten inte har den karaktär som regeringen påstår. Åtgärderna löser inga reella problem utan går i stället ut över bl.a. elever när fungerande skolor, som varken har kvalitetsproblem eller fördärvar förtroendet för den gemensamt finansierade välfärden, riskerar att behöva stängas som en konsekvens av den föreslagna regleringen. Sammantaget anses risken vara överhängande för att en stor mängd välfungerande skolor och andra verksamheter tvingas lägga ned sin verksamhet om propositionens förslag skulle röstas igenom i riksdagen. Resultatet blir då bl.a. att hundratusentals elever kastas ut i osäkerhet och får en huvudman som de tidigare aktivt valt bort, vilket enligt utskottet kraftigt skulle begränsa valfriheten och mångfalden av skolor.

Tillkännagivanden

I juni 2015 riktade utskottet ett tillkännagivande till regeringen om att låta utreda ett utvecklat och delvis nytt regelverk för säkerställande av valfrihet, mångfald och kvalitet vid utförande av välfärdstjänster (bet. 2014/15:FiU32, rskr. 2014/15:243 och rskr. 2014/15:244). Utskottet ansåg att den utredning som regeringen tillsatt var problematisk eftersom dess huvudsakliga uppdrag var att se över hur vinster kunde begränsas. Enligt utskottet skulle det inte kunna ge svar på flertalet av de utmaningar som utskottet ansåg fanns inom välfärden, varför utskottet riktade tillkännagivandet till regeringen. Utskottet har därefter riktat fler tillkännagivanden till regeringen om att denska verka för att all välfärdsverksamhet ska drivas med kloka beslut, tydliga kriterier för vad som ska gälla och kontinuerlig uppföljning samt att verksamheter som

arbetar klokt med skattemedel inte ska hindras eller förbjudas (senast i bet. 2017/18:FiU26, rskr. 2017/18:169).

Kompletterade information

I proposition 2017/18:151 En generell rätt till avtalssamverkan föreslås en ändring i socialtjänstlagen (2001:453). Ändringen avser 2 kap. 5 § och föreslås träda i kraft den 1 juli 2018. Propositionen kommer att beslutas och debatteras i kammaren den 22 maj. I föreliggande proposition föreslås också en ändring i socialtjänstlagen (2001:453) 2 kap. 5 §. Om riksdagen skulle besluta i enlighet med regeringens förslag i proposition 2017/18:151 innebär det att nuvarande lydelse kommer att förändras i enlighet med förslaget i propositionen. Detta måste beaktas i beredningen av föreliggande proposition. Att nuvarande lydelse ändras har ingen påverkan i sak på föreliggande förslag.

Det gäller även för proposition 2017/18:183 En gymnasieutbildning för alla. I propositionen föreslås en ändring i skollagen (2010:800) i 17 kap. 35 §. Propositionen kommer att beslutas och debatteras i kammaren den 23 maj. I föreliggande proposition föreslås också en ändring i skollagen (2010:800) i 17 kap. 35 §. I likhet med ovanstående proposition behöver den lagändringen beaktas i beredningen av föreliggande proposition. Inte heller denna ändring av nuvarande lydelse har någon påverkan i sak på de aktuella förslagen.

Utskottets ställningstagande

Finansutskottet avstyrker regeringens proposition. I likhet med såväl socialutskottet som utbildningsutskottet konstaterar finansutskottet att regeringens förslag är utformat för att lösa ett problem som i verkligheten inte har den karaktär som regeringen påstår. Även en majoritet av de remissinstanser som yttrat sig över regeringens förslag liksom Valfärdsutredningens egna sakkunniga, Riksrevisionen, Kommerskollegium och Lagrådet har varit mycket kritiska till förslaget.

Regeringens förslag är ett avsteg från den välfärdsmodell som under lång tid har byggts upp i Sverige - en modell där möjligheterna till valfrihet inom ramen för den offentligt finansierade välfärden ger föräldrar och barn inflytande över vilken skola de ska gå i och där äldre ofta själva får välja hemtjänstleverantör oavsett hur deras privatekonomi ser ut. I många andra länder finns det parallella system med privata alternativ som enbart vänder sig till de som har råd att betala höga avgifter – så har vi det inte och ska vi inte ha det i Sverige.

Genom att kombinera en gemensam finansiering av välfärden med en mångfald av utförare har fler kunnat vara med och utveckla välfärden och bidra med idéer och perspektiv. Det har lett till att entreprenörer med kreativa idéer medverkat till att både förbättra och effektivisera såväl skola som sjukvård och omsorg. Det har också varit ett sätt att få in fler idéburna organisationer som med sitt engagemang och sin värdegrund möter de

personer som behöver samhällets stöd och hjälp. Detta har kombinerats med att det offentliga tar sitt ansvar för att säkerställa att de fristående aktörer som verkar i välfärden möts av höga kvalitetskrav och en kontinuerlig uppföljning av hur de lever upp till kraven. Den modellen vill finansutskottet värna och utveckla.

För att klara den demografiska utvecklingen med fler barn och fler äldre som behöver förskolor, skolor och äldreomsorg behövs fler aktörer som vill vara med och utveckla välfärden, inte färre. Det kommer också att ställa betydande krav på samhället de kommande åren. Det är enligt utskottets mening därför oansvarigt av regeringen att lägga fram en proposition där de samhällsekonomiska konsekvenserna och specifikt konsekvenserna för landets kommuner dessutom är dåligt belysta. Samtidigt är det uppenbart vad som skulle ske om regeringen fick igenom sin politik: ett stort antal välfungerande välfärdsverksamheter skulle läggas ned eller sluta expandera till följd av det. Då skulle kommunerna med kort varsel behöva erbjuda skolgång och andra välfärdstjänster för de drabbade brukarna i egen regi. Det skulle slå hårt mot verksamheternas kvalitet och i förlängningen den gemensamma välfärdens legitimitet.

Mot den bakgrunden avstyrker finansutskottet regeringens proposition och tillstyrker motionerna 2017/18:4112 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M, C, L, KD) yrkande 1 och 2017/18:4087 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkande 1.

Nationella kvalitetskrav m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag om att införa nationella kvalitetskrav för de verksamheter som bedrivs inom välfärdens områden.

Jämför reservation 2 (S, MP, V) och det särskilda yttrandet (SD).

Motionerna

Med anledning av regeringens proposition anför i motion 2017/18:4112 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M, C, L, KD) yrkande 2 att det finns problem med styrningen och kvalitetsuppföljningen av alla de verksamheter som berörs av regeringens lagförslag. Enligt motionärerna är kvalitetsbristerna påtagliga på många håll, inom såväl offentliga som privata alternativ, vilket bedöms utgöra ett hot mot förtroendet och därmed legitimiteten för systemet. Kvalitet handlar enligt motionärerna om hur väl verksamheten utformas och inte om vem som är huvudman. För att komma åt problemet vill motionärerna att regeringen går vidare med förslag som stärker kvaliteten i välfärden. Det handlar t.ex. om att införa en generell tillståndsplikt med ägar- och ledningsprövning för hela välfärden, såväl offentlig verksamhet som privat verksamhet. Därutöver vill

motionärerna att nationella kvalitetskrav införs och att sanktionerna som staten kan rikta mot enskilda verksamheter skärps. Vid utformningen av dessa åtgärder ska det samtidigt säkerställas att små och nya aktörer har goda möjligheter att starta och driva välfärdsverksamheter.

I motion 2017/18:4087 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkandena 2–7 anförs att all välfärdverksamhet som bedrivs med offentliga medel ska vara tillståndspliktig, oaktat själva driftsformen. Skolverket och IVO ska granska ansökningarna. Kommunen eller landstinget ska alltid ha prövorätt vid en nyetablering med den statliga myndigheten som högsta instans, vilket bedöms öka likvärdigheten över landet. Samma myndigheter ska också vara tillsynsmyndigheter, med fokus på att göra oanmälda kontroller och inspektioner samt upprätta ett omdömesregister. Myndigheterna ska vidare ha tydliga sanktionsmöjligheter. Tillsammans med oanmälda kontroller och inspektioner borgar det enligt motionärerna för ordning och reda i välfärden och en hög kvalitet för elever och brukare. I stället för att begränsa företagens rörelseresultat vill motionärerna att det införs en bestämmelse om att aktiebolag som finansieras av offentliga medel inte får ta ut utdelning förrän det finns en ekonomisk stabilitet, en s.k. buffert, som kan garantera att verksamheten kan fortskrida även om bolaget skulle hamna på obestånd, så pass länge att det offentliga kan ta över verksamheten utan menlig inverkan på elever, brukare eller motsvarande.

För att öka likvärdigheten och minska krånglet inom skolan och välfärdsverksamheter vill motionärerna se ett mer enhetligt nationellt ersättningssystem där högre resultat över tid ska rendera högre ersättning.

Yttranden från socialutskottet och utbildningsutskottet

Utbildningsutskottet framhåller i sitt yttrande att Skolinspektionens tillsyn har förstärkts på olika sätt sedan 2010 års skollag infördes och att Skolinspektionen sedan den 1 januari 2015 också har en skyldighet att förena ett föreläggande med vite i allvarliga fall. Skolinspektionen ska också granska kvaliteten i sådan utbildning och annan verksamhet som står under dess tillsyn eller under tillsynen av kommunen. Skolinspektionen kan även genomföra oanmälda kvalitetsgranskningar. Utbildningsutskottet framhåller vidare den skolmyndighetsutredning som pågår.

Mot den bakgrunden finner utbildningsutskottet inga skäl att göra några ändringar i den gällande ordningen för skolinspektionens uppdrag på det sätt som motionärerna föreslagit och föreslår att finansutskottet avstyrker Sverigedemokraternas motion 2017/18:4087 yrkande 2 i denna del och 3, 4 och 7 i denna del och yrkande 2 i den gemensamma motionen 2017/18:4112 från Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna.

När det gäller ägar- och ledningsprövning konstaterar utbildningsutskottet att det i proposition 2017/18:158 Ökade tillståndskrav och särskilda regler för upphandling inom välfärden finns förslag om ägar- och ledningsprövning för huvudmän som vill bedriva verksamhet inom skolväsendet.

Utbildningsutskottet har även yttrat sig över den propositionen och i det sammanhanget gett sin syn på frågan om ägar- och ledningsprövning. Vidare konstateras att förslagen i yrkandet om ägar- och ledningsprövning för huvudmän som vill bedriva verksamhet inom skolväsendet inte är helt i linje med förslagen i proposition 2017/18:158. Utbildningsutskottet föreslår att finansutskottet avstyrker Sverigedemokraternas motion 2017/18:4087 yrkande 2 i denna del och yrkande 7 i denna del.

När det gäller resursfördelningen till skolan och den resursfördelningsmodell som råder konstaterar utbildningsutskottet att generella statsbidrag bör vara utgångspunkten när staten förmedlar pengar till kommunerna, även om det finns tillfällen när riktade bidrag är lämpliga att använda. I yttrandet framhålls regeringens förslag i budgetpropositionen för 2018 om en kraftig förstärkning av den statliga finansieringen av skolan i enlighet med förslag från Skolkommissionen.

I fråga om resursfördelningen framhålls också det ansvar som kommunerna har enligt skollagen att fördela resurser till utbildning inom skolväsendet efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov och att resurserna ska fördelas såväl till kommunernas egna verksamheter som till enskilda huvudmän. Mot den bakgrunden finner utbildningsutskottet inga skäl för att ändra lagstiftningen när det gäller resursfördelningen inom skolväsendet och föreslår att finansutskottet avstyrker Sverigedemokraternas motion 2017/18:4087 yrkandena 6 och 7 i denna del.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag om att inrätta nationella kvalitetskrav för de verksamheter som bedrivs inom välfärdens områden. De sanktioner som staten i dag kan rikta mot enskilda verksamheter behöver också skärpas, t.ex. genom tillfällig statlig tvångsförvaltning, större utrymme att lägga ned de verksamheter som dras med stora kvalitetsproblem samt skarpare ekonomiska sanktioner. Att sanktioner sätts in mot exempelvis en kommun som inte klarar kunskapsuppdraget i en skola eller trygghetsuppdraget i omsorgen bör även återspeglas i den ledningsprövning som ska göras när en ny verksamhet startas.

När det gäller utformningen av ovanstående ska goda möjligheter för små och nya aktörer att starta och driva välfärdsverksamheter säkerställas. Det gäller inte minst idéburna aktörers förutsättningar att bedriva verksamhet på välfärdsområdet.

Enligt utskottets mening kan därmed valfrihet behållas och en hög kvalitet i välfärden säkerställas. Med fortsatt valfrihet och mångfald upprätthålls också legitimiteten för välfärden i vårt moderna samhälle.

Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen.

Utskottet tillstyrker därmed motion 2017/18:4112 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M, C, L, KD) yrkande 2 och avstyrker övriga här aktuella motionsyrkanden.

Reservationer

1. Tillstånd att ta emot offentlig finansiering inom socialtjänsten, assistansersättningen och skollagsreglerad verksamhet, punkt 1 (S, MP, V)

av Fredrik Olovsson (S), Monica Green (S), Ingela Nylund Watz (S), Ingemar Nilsson (S), Janine Alm Ericson (MP), Björn Wiechel (S), Adnan Dibrani (S) och Håkan Svenneling (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i socialförsäkringsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade,
3. lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453),
4. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400),
5. lag om ändring i skollagen (2010:800).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2017/18:159 punkterna 1–5 och avslår motionerna

2017/18:4087 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkande 1 och

2017/18:4112 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M, L, C, KD) yrkande 1.

Ställningstagande

Som en följd av att allt fler privata aktörer med syfte att generera vinst utför tjänster inom välfärden har det införts incitament i välfärden som kommer i konflikt med den lagstiftning och de mål som satts upp för skola, vård och omsorg. Vi anser att obegränsade vinstuttag i välfärden medför att pengar som avsatts för skola, vård och omsorg i stället används till annat, och detta ökar risken för att oseriösa aktörer genom bedrägerier eller andra former av kriminalitet försöker tillskansa sig medel som är avsedda för välfärden. Dessutom undermineras välfärdens legitimitet. Genom att införa en reglering av vinsterna anser vi att förtroendet för de privata aktörer som är där för verksamhetens skull och tilltron till välfärdssystemet i stort kan stärkas.

Välfärden bygger på en solidarisk finansiering som tilldelas utifrån behov, vilket innebär att välfärdsområdet inte utgör en vanlig marknad. De starka finansiella drivkrafter som är förknippade med vinstsyftande aktörer riskerar att prioritera lönsamma grupper med mindre behov, på bekostnad av dem som har större behov, vilket strider mot intentionerna i lagstiftningen. Skälen för att reglera hur mycket pengar som ska lämna välfärdsverksamheten bedöms

därför som starka, eftersom det kan minska incitamenten för kvalitetssänkningar och brukarselektering, t.ex. val av plats för etablering i syfte att maximera vinsten.

Välfärdsbolagen drivs ofta i aktiebolagsform. En bolagsform som har som enda syfte enligt Aktiebolagslagen (ABL) att bereda ägaren vinst. Vinstmålet påverkar på ett fundamentalt sätt bolagets verksamhet då enbart aktiviteter som är förenliga med vinstintresset följs. Detta riskerar då att innebära att lagstiftarnas intentioner undergrävs och målet för verksamheten blir i stället vinsten.

En reglering av vinsterna innebär också förutsättningar för en mer tillitsbaserad styrning, eftersom det redan skulle finnas ett system för att säkerställa att pengarna används i verksamheten. En reglering som motverkar incitamenten till vinstuttag kan leda till ett minskat behov av detaljreglering av välfärdssektorn, vilket ger förutsättningar för en bättre, mer tillitsbaserad och ändamålsenlig styrning av välfärden.

En fortsatt utveckling mot allt större vinstsyftande aktörer riskerar att leda till en allt större likriktning, vilket riskerar att minska mångfalden för brukarna. Genom att reglera hur de offentliga medlen får användas ges i stället bättre förutsättningar för framväxten av en verklig mångfald av alternativ, snarare än utbyggnaden av stora välfärdskoncerner. Sammanfattningsvis anser vi att en reglering som innebär att olika typer av aktörer endast får ta emot offentlig finansiering om de följer vissa villkor är den mest ändamålsenliga lösningen på de problem som beskrivs.

Mot den bakgrunden tillstyrker vi proposition 2017/18:159 och avstyrker motionerna 2017/18:4087 (SD) yrkande 1 och 2017/18:4112 (M, C, L, KD) yrkande 1.

2. Nationella kvalitetskrav m.m., punkt 2 (S, MP, V)

av Fredrik Olovsson (S), Monica Green (S), Ingela Nylund Watz (S), Ingemar Nilsson (S), Janine Alm Ericson (MP), Björn Wiechel (S), Adnan Dibrani (S) och Håkan Svenneling (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår utskottets förslag.

Därmed avslår riksdagen motionerna

2017/18:4087 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkandena 2–7 och

2017/18:4112 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M, L, C, KD) yrkande 2.

Ställningstagande

Vi anser att det är viktigt att tydliga kvalitetskrav ställs. Däremot kommer inte de problem och risker som kunnat konstateras i nuvarande system att lösas

endast genom att man ställer högre kvalitetskrav eller utvecklar uppföljningen av dessa. Detta beror bl.a. på svårigheterna att mäta och följa upp kvalitet i välfärdsverksamhet. Det är omöjligt att mäta det objektiva utfallet av verksamheterna inom välfärden om man med det menar t.ex. hur verksamheterna påverkar elevers kunskapsnivåer eller omsorgstagares trygghet. Det räcker vidare inte att följa upp en enskild skolas eller huvudmans prestationer för att kunna dra slutsatser om hur välfärdssystemet i sin helhet fungerar och hur den samhällsekonomiska effektiviteten påverkas. Välfärdstjänsternas komplexa uppbyggnad gör det också svårt att utforma regelverk, kontrakt och ersättningssystem så att kvalitet och effektivitet stärks, opportunistiskt beteende motverkas och medborgarnas tillgång till välfärden blir likvärdig. Detta leder till att kostnaderna för att skapa och upprätthålla välfungerande kvasimarknader inom välfärden blir relativt höga.

När verksamhet överlämnas till privata aktörer med ett vinstintresse riskerar det att leda till behov av ökad kontroll samt ett ökat fokus på mätning och krav som går att följa upp. Den strikta regleringen av hur huvudmän får överlämna verksamhet, och det faktum att hela styrningen måste komma till uttryck i avtal, medför risker för en utveckling där kvalitet formuleras alltför juridiskt och byråkratiskt. Erfarenheten från de senaste decennierna visar att utvecklingen på många välfärdsområden gått mot en styrning med alltmer detaljerade krav på verksamheten, vilket medfört högre administrationskostnader. De mått som använts har i många fall även blivit styrande i verksamheterna. Mätning, uppföljning och kontroll kan i vissa fall utgöra en belastning på välfärdens verksamhet och professioner. En vinstbegränsning skulle innebära förutsättningar för en mer tillitsbaserad styrning, eftersom det redan skulle finnas ett system för att säkerställa att pengarna används i verksamheten. Vi anser därför att en reglering som motverkar incitamenten till vinstuttag ur verksamheten kan leda till ett minskat behov av detaljreglering av välfärdssektorn. En sådan reglering skulle därmed ge förutsättningar för en bättre, mer tillitsbaserad och ändamålsenlig styrning av välfärden. Redan nu är detaljregleringen omfattande i välfärden, vilket medför att de anställda inte tillåts vara de proffs de är. Den tillitsbaserade styrningen måste utökas och detaljregleringen minska.

Mot den bakgrunden avstyrker vi de här aktuella motionsyrkandena.

Särskilt yttrande

Nationella kvalitetskrav m.m., punkt 2 (SD)

Oscar Sjöstedt (SD) och Dennis Dioukarev (SD) anför:

Sverigedemokraterna värnar den svenska välfärdsmodellen och månar om kvalitet, ordning och reda, mångfald och valfrihet i välfärdens verksamheter. Det innebär att det ska finnas utrymme för flertalet aktörer och driftsformer: offentliga, privata, ideella, kooperativa, stiftelsedrivna osv. Det sker något alldeles speciellt när fler än en aktör agerar inom samma område: å ena sidan den regelrätta konkurrensen – dvs. vetskapen om att medborgarna väljer andra leverantörer om man inte levererar en hög nivå och en hög kvalitet – å andra sidan att olika modeller, inriktningar och innovativa lösningar ges utrymme att växa. Utmaningen ligger därför i att kombinera å ena sidan valfrihet och mångfald, å andra sidan kvalitet och ordning och reda.

Som vi framför i vår motion anser vi att ett flertal åtgärder borde vidtas för att detta ska uppnås. Vi har dock valt att ställa oss bakom yrkande 2 i motion 2017/18:4112 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M, L, C, KD), varför vi inte reserverar oss till förmån för vår motion.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2017/18:159 Tillstånd att ta emot offentlig finansiering inom socialtjänsten, assistansersättningen och skollagsreglerad verksamhet:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453).
4. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).
5. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).

Följdmotionerna

2017/18:4087 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD):

1. Riksdagen avslår propositionen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tillståndsprövning och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tillsyn och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sanktionsmöjligheter och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ekonomisk stabilitet och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ersättningssystem och resursallokering och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med lagförslag i enlighet med motionens intentioner och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:4112 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M, L, C, KD):

1. Riksdagen avslår proposition 2017/18:159 Tillstånd att ta emot offentlig finansiering inom socialtjänsten, assistansersättningen och skollagsreglerad verksamhet.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på nationella kvalitetskrav för välfärden, som gäller lika för offentliga och fristående verksamheter, och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i
socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 51 kap. 16 och 19 §§ socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

51 kap.16 §¹

Assistansersättning enligt 14 § betalas inte ut om assistansen har utförts av någon

1. som inte har fyllt 18 år,
2. på arbetstid som överstiger den tid som anges i 2–4 §§ lagen (1970:943) om arbetstid m.m. i husligt arbete, 5–10 b §§ arbetstidslagen (1982:673) eller kollektivavtal som uppfyller kraven i 3 § arbetstidslagen, eller

3. som till följd av ålderdom, sjukdom eller liknande orsak saknar förmåga att utföra arbete som personlig assistent.

Om assistansen har utförts av någon som är bosatt utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, betalas assistansersättning ut enligt 14 § endast om det finns särskilda skäl.

Assistansersättning enligt 14 § betalas inte ut om assistansen har utförts av någon som är en enskild juridisk person och som vid utförandet av assistansen saknade tillstånd att ta emot offentlig finansiering enligt 23 c § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

19 §²

Utöver det som följer av 17 och 18 §§, får Försäkringskassan på begäran av den försäkrade besluta att assistansersättningen ska betalas ut till en kommun eller till någon annan som har tillstånd enligt 23 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Utöver det som följer av 17 och 18 §§, får Försäkringskassan på begäran av den försäkrade besluta att assistansersättningen ska betalas ut till en kommun eller till någon annan som har tillstånd enligt 23 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

¹ Senaste lydelse 2012:935.

² Senaste lydelse 2012:935.

att bedriva verksamhet med personlig assistans.

att bedriva verksamhet med personlig assistans. *I fråga om enskilda juridiska personer får utbetalning göras endast om den juridiska personen har tillstånd enligt 23 c § samma lag att ta emot offentlig finansiering och hade ett sådant tillstånd vid utförandet av assistansen.*

-
1. Denna lag träder i kraft den 2 januari 2019.
  2. Äldre bestämmelser gäller i fråga om personlig assistans som har utförts före ikraftträdandet.
  3. Trots vad som anges i 51 kap. 16 § tredje stycket får assistansersättning för personlig assistans som har utförts efter ikraftträdandet betalas ut om assistansen har utförts av någon som är en enskild juridisk person utan tillstånd att ta emot offentlig finansiering, förutsatt att den juridiska personen har utfört assistans även före ikraftträdandet. För personlig assistans som utförs efter den 28 februari 2019 gäller detta dock endast om den juridiska personen senast detta datum har kommit in med en ansökan om tillstånd till Inspektionen för vård och omsorg och assistansen har utförts innan slutligt beslut i ärendet har fått laga kraft.
  4. Trots vad som anges i 51 kap. 19 § andra meningen får assistansersättning för personlig assistans som har utförts efter ikraftträdandet betalas ut till en enskild juridisk person som inte har tillstånd att ta emot offentlig finansiering eller inte hade det vid utförandet av assistansen, förutsatt att den juridiska personen har utfört personlig assistans även före ikraftträdandet. Från och med den 1 mars 2019 gäller detta dock endast om den juridiska personen senast detta datum har kommit in med en ansökan om tillstånd till Inspektionen för vård och omsorg och slutligt beslut i ärendet ännu inte har fått laga kraft.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

dels att 23 c–23 g §§ ska betecknas 23 o–23 s §§,

dels att 9 d, 13, 20 a, 23, 23 a, 26 och 27 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas tretton nya paragrafer, 17 a och 23 c–23 n §§, och närmast före 23 c, 23 e, 23 i, 23 j och 23 l §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 d §¹

Som kostnad för personlig assistans enligt 9 § 2 anses inte ersättning för assistans som utförs av någon

1. som inte har fyllt 18 år,
2. som är bosatt utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet,
3. som till följd av sjukdom, ålderdom eller liknande orsak saknar förmåga att utföra arbete som personlig assistent, eller
4. på arbetstid som överstiger den tid som anges i 2–4 §§ lagen (1970:943) om arbetstid m.m. i husligt arbete, 5–10 b §§ arbetstidslagen (1982:673) eller kollektivavtal som uppfyller kraven i 3 § arbetstidslagen.

Ekonomiskt stöd enligt 9 § 2 för köp av personlig assistans från en enskild juridisk person får endast lämnas om den juridiska personen vid utförandet av assistansen hade tillstånd att ta emot offentlig finansiering enligt 23 c §.

Lydelse enligt prop. 2017/18:158

Föreslagen lydelse

13 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får i fråga om verksamhet enligt 9 § meddela föreskrifter till skydd för enskildas liv, personliga säkerhet eller hälsa.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. avgift för ansökningar enligt 20 a §, och 2. villkor för tillstånd enligt 23 och 23 a §§.	1. avgift för ansökningar och tillsyn enligt 20 a §, 2. villkor för tillstånd enligt 23 och 23 a §§, samt 3. hur den som har tillstånd att ta emot offentlig finansiering ska redovisa att förutsättningarna i 23 c–23 k §§ är uppfyllda.

¹ Senaste lydelse 2012:930.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 a §

Ersättning som följer av ett avtal enligt 17 § till sådana privata utförare som avses i 10 kap. 7 § kommunallagen (2017:725) får, i fråga om juridiska personer, endast lämnas om utföraren har tillstånd att ta emot offentlig finansiering enligt 23 c §.

Lydelse enligt prop. 2017/18:158

Föreslagen lydelse

20 a §

Inspektionen för vård och omsorg får ta ut *en avgift* för ansökningar om tillstånd enligt 23 §.

Inspektionen för vård och omsorg får ta ut *avgifter* för ansökningar om tillstånd enligt 23 och 23 c §§ samt för tillsyn av kraven för tillstånd enligt 23 c §.

23 §

En enskild person får inte utan tillstånd av Inspektionen för vård och omsorg yrkesmässigt bedriva verksamhet som avses i 9 § 2–10.

Tillstånd att bedriva verksamhet som avses i första stycket får *meddelas endast den som* genom erfarenhet eller på annat sätt har förvärvat insikt i de föreskrifter som gäller för verksamheten. *I fråga om en juridisk person ska prövningen sammantaget avse*

Tillstånd att bedriva verksamhet som avses i första stycket får *endast lämnas om den enskilde är en juridisk person och om företrädarna för den juridiska personen sammantaget* genom erfarenhet eller på annat sätt har förvärvat insikt i de föreskrifter som gäller för verksamheten. *Med företrädare avses*

1. den verkställande direktören och andra som genom en ledande ställning eller på annat sätt har ett bestämmande inflytande över verksamheten,

2. styrelseledamöter och styrelsesuppleanter,

3. bolagsmännen i kommanditbolag eller andra handelsbolag, och

4. personer som genom ett direkt eller indirekt ägande har ett väsentligt inflytande över verksamheten.

Vidare krävs att *den enskilda personen i övrigt bedöms lämplig. I fråga om en juridisk person krävs att samtliga som anges i andra stycket 1–4 bedöms lämpliga.* Vid lämplighetsbedömningen ska viljan och förmågan att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna, laglydnad i övrigt och andra omständigheter av betydelse beaktas.

Vidare krävs att samtliga som anges i andra stycket 1–4 *i övrigt* bedöms lämpliga. Vid lämplighetsbedömningen ska viljan och förmågan att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna, laglydnad i övrigt och andra omständigheter av betydelse beaktas.

Kommun och landsting som ska bedriva verksamhet som avses i första stycket ska anmäla denna verksamhet till Inspektionen för vård och omsorg innan verksamheten påbörjas.

Den som har beviljats ekonomiskt stöd för personlig assistans enligt 9 § 2 eller assistansersättning enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken, och som har anställt någon för sådan personlig assistans, ska göra en anmälan till Inspektionen för vård och omsorg innan assistenten påbörjar sitt arbete.

23 a §

En sådan *enskild* person som avses i 23 § ska ha ekonomiska förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för verksamheten.

En sådan *juridisk* person som avses i 23 § *andra stycket* ska ha ekonomiska förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för verksamheten.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Tillstånd att ta emot offentlig finansiering

Förutsättningar för tillståndet

23 c §

En juridisk person kan ansöka om tillstånd att ta emot offentlig finansiering för verksamhet enligt denna lag hos Inspektionen för vård och omsorg. Ett sådant tillstånd ska lämnas om sökanden visar att de offentliga medlen, utöver det högsta tillåtna rörelseresultatet enligt 23 e §, kommer att användas till verksamhet som omfattas av krav på tillstånd att ta emot offentlig finansiering enligt denna lag och i övrigt uppfyller kraven i 23 d–23 k §§.

23 d §

I den juridiska personen får det endast bedrivas verksamhet som omfattas av krav på tillstånd att ta emot offentlig finansiering enligt denna lag, socialförsäkringsbalken, socialtjänstlagen (2001:453) och skollagen (2010:800).

Den juridiska personen får inte lämna över verksamhet för vilken tillstånd att ta emot offentlig finansiering krävs till andra juridiska personer utan sådant tillstånd.

Högsta tillåtna rörelseresultat23 e §

För en juridisk person med tillstånd att ta emot offentlig finansiering gäller en begränsning av hur stort rörelseresultat som får uppnås.

Det högsta tillåtna rörelseresultatet för varje räkenskapsår beräknas enligt 23 f–23 h §§.

23 f §

Det högsta tillåtna rörelseresultatet utgörs av det tillåtna rörelseresultatet enligt 23 g § ökat med summan av skillnaden mellan det tillåtna rörelseresultatet och det lägre rörelseresultat som den juridiska personen redovisat för vart och ett av de tre senaste räkenskapsåren, eller den kortare tid som verksamheten bedrivits.

23 g §

Det tillåtna rörelseresultatet beräknas som en avkastningsränta på operativt kapital vid föregående räkenskapsårs utgång. För den juridiska personens första räkenskapsår beräknas det tillåtna rörelseresultatet som en avkastningsränta på det operativa kapitalet vid det räkenskapsårets utgång.

Avkastningsräntan ska bestämmas till statslåneräntan vid föregående räkenskapsårs utgång, ökad med sju procentenheter. För den juridiska personens första räkenskapsår ska avkastningsräntan bestämmas till statslåneräntan vid det räkenskapsårets utgång, ökad med sju procentenheter. Statslåneräntan ska dock alltid som lägst anses vara noll procent.

23 h §

Med operativt kapital avses rörelsetillgångar med avdrag för rörelseskulder. Det operativa kapitalet ska dock som lägst anses vara noll kronor.

Vid beräkningen av rörelsetillgångarna ska följande tillgångar inte beaktas: finansiella anläggningstillgångar, kortfristiga fordringar hos koncern- och intresseföretag, kortfristiga placeringar samt likviditet som överstiger tio procent av den juridiska personens omsättning och inte motiveras av verksamhetens behov.

Värdeöverföringar

23 i §

Inga värdeöverföringar från den juridiska personen får göras utöver det högsta tillåtna rörelseresultatet. Med värdeöverföringar avses affärshändelser som medför att den juridiska personens förmögenhet minskar och som inte är av rent affärsmässig karaktär för den juridiska personen.

Redovisning och revision

23 j §

En juridisk person med tillstånd att ta emot offentlig finansiering ska lämna en årsredovisning som upprättats enligt årsredovisningslagen (1995:1554) till Inspektionen för vård och omsorg.

Årsredovisningen ska ha kommit in till Inspektionen för vård och omsorg senast när en årsredovisning enligt 8 kap. 3 § årsredovisningslagen ska ha kommit in till registreringsmyndigheten eller hållas tillgänglig för alla som är intresserade.

23 k §

Den juridiska personen ska ha en auktoriserad eller godkänd revisor.

För juridiska personer för vilka regler om revision inte finns i någon annan lag ska reglerna i revisionslagen (1999:1079) tillämpas.

Sanktionsavgift och återkallelse av tillstånd

23 l §

Om den juridiska personen inte uppfyller kraven i 23 c–23 k §§ får Inspektionen för vård och omsorg besluta om en sanktionsavgift. Om överträdelsen är allvarlig får tillståndet återkallas.

Första stycket ska inte tillämpas om det finns särskilda skäl för att en juridisk person har ett rörelseresultat som är högre än vad som anges i 23 e–23 h §§, och det överskjutande beloppet återförs i verksamheten senast påföljande räkenskapsår.

23 m §

En sanktionsavgift ska bestämmas till lägst 5 000 kronor och högst tio procent av den juridiska personens omsättning närmast föregående räkenskapsår. Om överträdelsen har skett under det första räkenskapsåret eller om uppgifter om årsomsättning annars saknas, är bristfälliga eller kan antas vara missvisande, får årsomsättningen uppskattas.

Sanktionsavgiftens storlek ska bestämmas med hänsyn till överträdelsens karaktär och omfattning samt hur länge överträdelsen pågått. Avgiften ska tillfalla staten.

23 n §

En sanktionsavgift får inte beslutas senare än fem år från utgången av det kalenderår då det räkenskapsår när överträdelsen skedde har gått ut.

Sanktionsavgiften ska betalas till Inspektionen för vård och omsorg

inom trettio dagar efter det att beslutet fått laga kraft eller den längre tid som anges i beslutet. Om sanktionsavgiften inte betalas inom den tiden, ska Inspektionen för vård och omsorg lämna den obetalda avgiften för indrivning. Bestämmelser om indrivning av statliga fordringar finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. Vid indrivning får verkställighet ske enligt utsökningsbalken.

Lydelse enligt prop. 2017/18:158

Föreslagen lydelse

26 §

Tillsyn enligt denna lag innebär granskning av att verksamheten uppfyller krav och mål enligt lagar och andra föreskrifter samt beslut som har meddelats med stöd av sådana föreskrifter. Tillsynen innebär även granskning av att den som har meddelats tillstånd enligt 23 § fortlöpande uppfyller kraven i 23 § andra och tredje styckena samt 23 a och 23 b §§.

Tillsyn enligt denna lag innebär granskning av att verksamheten uppfyller krav och mål enligt lagar och andra föreskrifter samt beslut som har meddelats med stöd av sådana föreskrifter. Tillsynen innebär även granskning av att den som har meddelats tillstånd enligt 23 § fortlöpande uppfyller kraven i 23 § andra och tredje styckena samt 23 a och 23 b §§ och att juridiska personer med tillstånd att ta emot offentlig finansiering fortlöpande uppfyller villkoren för tillståndet i 23 c–23 k §§.

Föreläggande enligt 26 c och 26 f §§, återkallelse av tillstånd och förbud enligt 26 g § första och andra styckena och 26 h § får användas endast när verksamheten inte uppfyller de krav som framgår av lagar och andra föreskrifter.

27 §

Beslut av en nämnd som avses i 22 § eller av Inspektionen för vård och omsorg får överklagas till allmän förvaltningsdomstol om beslutet avser

1. insatser för en enskild enligt 9 §,
2. utbetalning till någon annan enligt 11 §,
3. återbetalning enligt 12 §,
4. förhandsbesked om rätt till insatser enligt 16 § andra eller tredje stycket,
5. tillstånd till enskild verksamhet enligt 23 §,
6. omhändertagande av person-akt enligt 23 f §,
6. omhändertagande av person-akt enligt 23 r §,
7. föreläggande enligt 26 c och 26 f §§,

8. återkallelse av tillstånd och förbud enligt 26 g–26 i §§, *eller*

9. indragning eller nedsättning av ekonomiskt stöd enligt 9 c § andra stycket.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

I fråga om överklagande av Inspektionen för vård och omsorgs beslut enligt 23 e § gäller i tillämpliga delar 6 kap. 7–11 §§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Beslut i frågor som avses i första stycket gäller omedelbart.

Förvaltningsrätten eller kammarrätten får dock förordna att dess beslut ska gälla först sedan det fått laga kraft.

8. återkallelse av tillstånd och förbud enligt 23 l § och 26 g–26 i §§,

9. indragning eller nedsättning av ekonomiskt stöd enligt 9 c § andra stycket,

10. tillstånd att ta emot offentlig finansiering enligt 23 c §, *eller*

11. sanktionsavgift enligt 23 l §.

I fråga om överklagande av Inspektionen för vård och omsorgs beslut enligt 23 q § gäller i tillämpliga delar 6 kap. 7–11 §§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Beslut i frågor som avses i första stycket 1–10 gäller omedelbart, *utom återkallelse av tillstånd enligt 23 l § som endast ska gälla omedelbart om inget annat föreskrivs i beslutet.*

-
1. Denna lag träder i kraft den 2 januari 2019.
  2. Äldre bestämmelser gäller i fråga om ekonomiskt stöd för köp av personlig assistans som har utförts före ikraftträdandet.
  3. Trots vad som anges i 9 d § andra stycket får ekonomiskt stöd för köp av personlig assistans som har utförts efter ikraftträdandet lämnas om assistansen har utförts av en enskild juridisk person utan tillstånd att ta emot offentlig finansiering, förutsatt att den juridiska personen har utfört assistans även före ikraftträdandet. Ekonomiskt stöd för köp av personlig assistans som utförs efter den 28 februari 2019 från en sådan juridisk person lämnas endast om den juridiska personen senast detta datum har kommit in med en ansökan om tillstånd till Inspektionen för vård och omsorg och assistansen har utförts innan slutligt beslut i ärendet har fått laga kraft.
  4. Tillstånd enligt 23 § som lämnats till en enskild individ före ikraftträdandet ska upphöra att gälla den 1 januari 2020.
  5. Trots vad som anges i 17 a § får en kommun eller ett landsting lämna ersättning som följer av avtal som slutits före ikraftträdandet till juridiska personer som inte har tillstånd att ta emot offentlig finansiering. Ersättning som följer av avtal som slutits efter ikraftträdandet får lämnas till juridiska personer utan tillstånd att ta emot offentlig finansiering till och med den 28 februari 2019. Därefter får ersättning som följer av avtal som slutits efter ikraftträdandet lämnas till sådana juridiska personer endast om den

juridiska personen har kommit in med en ansökan om tillstånd om offentlig finansiering till Inspektionen för vård och omsorg. Sådan ersättning får som längst lämnas till dess att slutligt beslut i ärendet har fått laga kraft.

6. Trots vad som anges i femte punkten första meningen får en kommun eller ett landsting inte lämna ersättning inom ett valfrihetssystem enligt lagen (2008:692) om valfrihetssystem till juridiska personer som inte har tillstånd att ta emot offentlig finansiering efter den 31 december 2019. Därefter får en kommun eller ett landsting lämna ersättning till sådana juridiska personer om den juridiska personen senast den 1 mars 2019 har kommit in med en ansökan om tillstånd till Inspektionen för vård och omsorg och slutligt beslut i ärendet ännu inte har fått laga kraft.

3 Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

Härigenom föreskrivs i fråga om socialtjänstlagen (2001:453) dels att 2 kap. 5 §, 7 kap. 1 och 2 §§ och 16 kap. 4 och 10 a §§ ska ha följande lydelse,
dels att det ska införas ett nytt kapitel, 7 a kap., och tre nya paragrafer, 13 kap. 12–14 §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

5 §¹

Kommunen får sluta avtal med någon annan om att utföra kommunens uppgifter inom socialtjänsten. Genom ett sådant avtal får en kommun tillhandahålla tjänster åt en annan kommun. Uppgifter som innefattar myndighetsutövning får dock inte med stöd av denna bestämmelse överlämnas till andra juridiska personer eller en enskild individ.

Ersättning som följer av ett avtal enligt första stycket till sådana privata utförare som avses i 10 kap. 7 § kommunallagen (2017:725) får, i fråga om juridiska personer, endast lämnas om utföraren har tillstånd att ta emot offentlig finansiering enligt 7 a kap.

Lydelse enligt prop. 2017/18:158

Föreslagen lydelse

7 kap.

1 §

Ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ får inte utan tillstånd av Inspektionen för vård och omsorg yrkesmässigt bedriva

Endast juridiska personer får efter tillstånd av Inspektionen för vård och omsorg yrkesmässigt bedriva

1. verksamhet i form av stödboende eller hem för vård eller boende enligt 6 kap.,

2. verksamhet i form av boenden som motsvarar dem som avses i 5 kap. 5 § andra stycket eller 5 kap. 7 § tredje stycket,

3. verksamhet i form av hem för viss annan heldygnsvård,

4. verksamhet i form av hem eller öppen verksamhet för vård under en begränsad del av dygnet, oavsett var verksamheten bedrivs,

5. verksamhet som har till uppgift att till socialnämnden föreslå familjehem och jourhem till barn samt som lämnar stöd och handledning till sådana hem som tar emot barn, eller

6. hemtjänst.

¹ Senaste lydelse 2014:579.

Kommun och landsting som driver verksamhet som avses i första stycket 1–4 och 6, ska anmäla denna verksamhet till Inspektionen för vård och omsorg innan verksamheten påbörjas.

2 §

Tillstånd att bedriva sådan verksamhet som avses i 1 § får beviljas endast om verksamheten uppfyller kraven på god kvalitet och säkerhet.

Tillstånd får vidare endast beviljas *den som genom erfarenhet eller på annat sätt har förvärvat insikt i de föreskrifter som gäller för verksamheten. I fråga om en juridisk person ska prövningen sammantaget avse*

Tillstånd får vidare endast beviljas *om företrädarna för den juridiska personen sammantaget genom erfarenhet eller på annat sätt har förvärvat insikt i de föreskrifter som gäller för verksamheten. Med företrädare avses*

1. den verkställande direktören och andra som genom en ledande ställning eller på annat sätt har ett bestämmande inflytande över verksamheten,

2. styrelseledamöter och styrelsesuppleanter,

3. bolagsmännen i kommanditbolag eller andra handelsbolag, och

4. personer som genom ett direkt eller indirekt ägande har ett väsentligt inflytande över verksamheten.

Vidare krävs att *sökanden i övrigt bedöms lämplig. I fråga om en juridisk person krävs att samtliga som anges i andra stycket 1–4 bedöms lämpliga. Vid lämplighetsbedömningen ska viljan och förmågan att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna, laglydnad i övrigt och andra omständigheter av betydelse beaktas.*

Vidare krävs att samtliga som anges i andra stycket 1–4 i övrigt bedöms lämpliga. Vid lämplighetsbedömningen ska viljan och förmågan att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna, laglydnad i övrigt och andra omständigheter av betydelse beaktas.

Sökanden ska även ha ekonomiska förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för verksamheten.

Tillstånd får förenas med villkor av betydelse för kvaliteten och säkerheten i verksamheten.

Om verksamheten helt eller till väsentlig del ändras eller flyttas, ska nytt tillstånd sökas.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 a kap. Tillstånd att ta emot offentlig finansiering

Förutsättningar för tillståndet

1 §

En juridisk person kan ansöka om tillstånd att ta emot offentlig finansiering för verksamhet enligt denna lag hos Inspektionen för vård och omsorg. Ett sådant tillstånd ska lämnas om sökanden

visar att de offentliga medlen, utöver det högsta tillåtna rörelseresultatet enligt 3 §, kommer att användas till verksamhet som omfattas av krav på tillstånd att ta emot offentlig finansiering enligt denna lag och i övrigt uppfyller kraven i detta kapitel.

2 §

I den juridiska personen får det endast bedrivas verksamhet som omfattas av krav på tillstånd att ta emot offentlig finansiering enligt denna lag, socialförsäkringsbalken, lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade och skollagen (2010:800).

Den juridiska personen får inte lämna över verksamhet för vilken tillstånd att ta emot offentlig finansiering krävs till andra juridiska personer utan sådant tillstånd.

Högsta tillåtna rörelseresultat

3 §

För en juridisk person med tillstånd att ta emot offentlig finansiering gäller en begränsning av hur stort rörelseresultat som får uppnås.

Det högsta tillåtna rörelseresultatet för varje räkenskapsår beräknas enligt 4–6 §§.

4 §

Det högsta tillåtna rörelseresultatet utgörs av det tillåtna rörelseresultatet enligt 5 § ökat med summan av skillnaden mellan det tillåtna rörelseresultatet och det lägre rörelseresultat som den juridiska personen redovisat för vart och ett av de tre senaste räkenskapsåren, eller den kortare tid som verksamheten bedrivits.

5 §

Det tillåtna rörelseresultatet beräknas som en avkastningsränta på operativt kapital vid föregående räkenskapsårs utgång. För den juridiska personens första räkenskapsår beräknas det tillåtna rörelseresultatet som en avkastningsränta på det operativa kapitalet vid det räkenskapsårets utgång.

Avkastningsräntan ska bestämmas till statslåneräntan vid föregående räkenskapsårs utgång, ökad med sju procentenheter. För den juridiska personens första räkenskapsår ska avkastningsräntan bestämmas till statslåneräntan vid det räkenskapsårets utgång, ökad med sju procentenheter. Statslåneräntan ska dock alltid som lägst anses vara noll procent.

6 §

Med operativt kapital avses rörelsetillgångar med avdrag för rörelseskulder. Det operativa kapitalet ska dock som lägst anses vara noll kronor.

Vid beräkningen av rörelsetillgångarna ska följande tillgångar inte beaktas: finansiella anläggningstillgångar, kortfristiga fordringar hos koncern- och intresseföretag, kortfristiga placeringar samt likviditet som överstiger tio procent av den juridiska personens omsättning och inte motiveras av verksamhetens behov.

Värdeöverföringar

7 §

Inga värdeöverföringar från den juridiska personen får göras utöver det högsta tillåtna rörelseresultatet. Med värdeöverföringar avses affärshändelser som medför att den juridiska personens förmögenhet minskar och som inte är av rent

affärsmässig karaktär för den juridiska personen.

Redovisning och revision

8 §

En juridisk person med tillstånd att ta emot offentlig finansiering ska lämna en årsredovisning som upprättats enligt årsredovisningslagen (1995:1554) till Inspektionen för vård och omsorg.

Årsredovisningen ska ha kommit in till Inspektionen för vård och omsorg senast när en årsredovisning enligt 8 kap. 3 § årsredovisningslagen ska ha kommit in till registreringsmyndigheten eller hållas tillgänglig för alla som är intresserade.

9 §

Den juridiska personen ska ha en auktoriserad eller godkänd revisor.

För juridiska personer för vilka regler om revision inte finns i någon annan lag ska reglerna i revisionslagen (1999:1079) tillämpas.

Avgifter

10 §

Inspektionen för vård och omsorg får ta ut avgifter för ansökningar om och tillsyn av kraven för tillstånd enligt 7 a kap. 1 §.

13 kap.

12 §

Om en juridisk person med tillstånd att ta emot offentlig finansiering inte uppfyller kraven i 7 a kap. får Inspektionen för vård och omsorg besluta om en sanktionsavgift. Om överträdelsen är allvarlig får tillståndet återkallas.

Första stycket ska inte tillämpas om det finns särskilda skäl för att en enskild har ett rörelseresultat som är högre än vad som anges i

2 a kap. 3–6 §§, och det över-
skjutande beloppet återförs i verk-
samheten senast påföljande räk-
skapsår.

13 §

En sanktionsavgift ska bestäm-
mas till lägst 5 000 kronor och
högst tio procent av den enskildes
omsättning närmast föregående
räkensskapsår. Om överträdelsen
har skett under det första räk-
skapsåret eller om uppgifter om
årsomsättning annars saknas, är
bristfälliga eller kan antas vara
missvisande, får årsomsättningen
uppskattas.

Sanktionsavgiftens storlek ska
bestämmas med hänsyn till över-
trädelsens karaktär och omfattning
samt hur länge överträdelsen på-
gått. Avgiften ska tillfalla staten.

14 §

En sanktionsavgift får inte beslu-
tas senare än fem år från utgången
av det kalenderår då det räk-
skapsår när överträdelsen skedde
har gått ut.

Sanktionsavgiften ska betalas till
Inspektionen för vård och omsorg
inom trettio dagar efter det att
beslutet fått laga kraft eller den
längre tid som anges i beslutet. Om
sanktionsavgiften inte betalas inom
den tiden, ska Inspektionen för vård
och omsorg lämna den obetalda
avgiften för indrivning. Bestäm-
melser om indrivning av statliga
fordringar finns i lagen (1993:891)
om indrivning av statliga ford-
ringar m.m. Vid indrivning får
verkställighet ske enligt utsök-
ningsbalken.

16 kap.**4 §²**

Inspektionen för vård och omsorgs beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol i ärenden om

1. tillstånd enligt 7 kap. 1 §, 1. tillstånd enligt 7 kap. 1 och 7 a kap. 1 § samt sanktionsavgift enligt 13 kap. 12 §,
2. omhändertagande av personakt enligt 7 kap. 5 §,
3. föreläggande enligt 13 kap. 5 och 8 §§,
4. återkallelse av tillstånd och 4. återkallelse av tillstånd och förbud enligt 13 kap. 9–11 §§, samt förbud enligt 13 kap. 9–12 §§, samt
5. överflyttning av ärende enligt 2 a kap. 11 §.

I fråga om överklagande av Inspektionen för vård och omsorgs beslut enligt 7 kap. 4 § gäller i tillämpliga delar 6 kap. 7–11 §§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Andra beslut av Inspektionen för vård och omsorg enligt denna lag får inte överklagas.

Beslut av Socialstyrelsen enligt 16 kap. 6 § andra stycket får inte överklagas.

Beslut av Inspektionen för vård och omsorg och domstol i fråga som avses i första stycket 2, 3 och 4 gäller omedelbart.

Beslut av Inspektionen för vård och omsorg och domstol i fråga som avses i första stycket 2, 3 och 4 gäller omedelbart, *utom beslut om återkallelse av tillstånd enligt 13 kap. 12 §, som endast ska gälla omedelbart om inget annat föreskrivs i beslutet.*

Lydelse enligt prop. 2017/18:158

Föreslagen lydelse

10 a §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. villkor för tillstånd enligt 7 kap. 2 § andra, tredje och fjärde styckena, *och* 1. villkor för tillstånd enligt 7 kap. 2 § andra, tredje och fjärde styckena,
2. avgift för ansökningar enligt 7 kap. 2 b §. 2. avgift för ansökningar enligt 7 kap. 2 b § samt avgifter för ansökningar och tillsyn enligt 7 a kap. 10 §, *och*
3. *hur den som har tillstånd att ta emot offentlig finansiering ska redovisa att förutsättningarna i 7 a kap. är uppfyllda.*

---

1. Denna lag träder i kraft den 2 januari 2019.

² Senaste lydelse 2013:1146.

2. Tillstånd enligt 7 kap. 1 § som lämnats till enskilda individer före ikraftträdandet ska upphöra att gälla den 1 januari 2020.

3. Trots vad som anges i 2 kap. 5 § andra stycket får en kommun lämna ersättning som följer av avtal som slutits före ikraftträdandet till juridiska personer som inte har tillstånd att ta emot offentlig finansiering. Ersättning som följer av avtal som slutits efter ikraftträdandet får lämnas till juridiska personer utan tillstånd att ta emot offentlig finansiering till och med den 28 februari 2019. Därefter får ersättning som följer av avtal som slutits efter ikraftträdandet lämnas till sådana juridiska personer om den juridiska personen har kommit in med en ansökan om tillstånd om offentlig finansiering till Inspektionen för vård och omsorg. Sådan ersättning får som längst lämnas till dess att slutligt beslut i ärendet har fått laga kraft.

4. Trots vad som anges i tredje punkten första meningen får en kommun inte lämna ersättning inom ett valfrihetssystem enligt lagen (2008:692) om valfrihetssystem till juridiska personer som inte har tillstånd att ta emot offentlig finansiering efter den 31 december 2019. Därefter får en kommun eller ett landsting lämna ersättning till sådana juridiska personer om den juridiska personen senast den 1 mars 2019 har kommit in med en ansökan om tillstånd till Inspektionen för vård och omsorg och slutligt beslut i ärendet ännu inte har fått laga kraft.

4 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs att 26 kap. 4 och 10 §§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2017/18:158 Föreslagen lydelse

26 kap.

4 §

Sekretess gäller i verksamhet som avser omhändertagande av personakt enligt 7 kap. 5 § socialtjänstlagen (2001:453) eller 23 f § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade för uppgift om en enskilds personliga förhållanden.

Första stycket gäller inte om annat följer av 5, 6 eller 7 §.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Sekretess gäller i verksamhet som avser omhändertagande av personakt enligt 7 kap. 5 § socialtjänstlagen (2001:453) eller 23 r § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade för uppgift om en enskilds personliga förhållanden.

10 §

Sekretessen enligt 4 § hindrar inte att uppgift i verksamhet som avses i 7 kap. 5 § socialtjänstlagen (2001:453) lämnas till en socialnämnd och uppgift i verksamhet som avses i 23 f § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade lämnas till en nämnd som avses i 22 § samma lag, om uppgiften behövs för handläggning av ärende eller verkställighet av beslut om stödinsatser, vård eller behandling och det är av synnerlig vikt att uppgiften lämnas.

Sekretessen enligt 4 § hindrar inte att uppgift i verksamhet som avses i 7 kap. 5 § socialtjänstlagen (2001:453) lämnas till en socialnämnd och uppgift i verksamhet som avses i 23 r § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade lämnas till en nämnd som avses i 22 § samma lag, om uppgiften behövs för handläggning av ärende eller verkställighet av beslut om stödinsatser, vård eller behandling och det är av synnerlig vikt att uppgiften lämnas.

Denna lag träder i kraft den 2 januari 2019.

5 Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800)

dels att 2 kap. 5 och 5 a §§, 8 kap. 21 §, 9 kap. 19 §, 10 kap. 37 §, 11 kap. 36 §, 14 kap. 15 §, 16 kap. 52 §, 17 kap. 31 och 35 §§, 19 kap. 45 §, 23 kap. 1 §, 25 kap. 10 §, 26 kap. 3, 4 och 16 §§ och 28 kap. 2 § ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 26 kap. 13 § ska lyda ”Återkallelse och sanktionsavgifter”,

dels att det ska införas ett nytt kapitel, 2 a kap., och tre nya paragrafer, 26 kap. 15 a–15 c §§, av följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2017/18:158   Föreslagen lydelse

2 kap.

5 §

Enskilda får efter ansökan godkännas som huvudmän för förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola och fritidshem.

Enskilda som är juridiska personer får efter ansökan godkännas som huvudmän för förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola och fritidshem.

Godkännande ska lämnas om den enskilde

1. genom erfarenhet eller på annat sätt har förvärvat insikt i de föreskrifter som gäller för verksamheten,

1. har företrädare som sammantaget genom erfarenhet eller på annat sätt har förvärvat insikt i de föreskrifter som gäller för verksamheten,

2. har ekonomiska förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för verksamheten, och

3. i övrigt har förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för utbildningen.

Vidare krävs att den enskilde i övrigt bedöms lämplig. I fråga om en juridisk person krävs att samtliga som anges i 5 a § 1–4 bedöms lämpliga. Vid lämplighetsbedömningen ska viljan och förmågan att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna, laglydnad i övrigt och andra omständigheter av betydelse beaktas.

Vidare krävs att samtliga företrädare i övrigt bedöms lämpliga. Vid lämplighetsbedömningen ska viljan och förmågan att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna, laglydnad i övrigt och andra omständigheter av betydelse beaktas.

För att godkännande ska lämnas krävs därutöver att utbildningen inte innebär påtagliga negativa följder på lång sikt för eleverna eller för den del av skolväsendet som anordnas av det allmänna i den kommun där utbildningen ska bedrivas. Om godkännandet avser gymnasieskola eller gymnasiesärskola ska följderna i närliggande kommuner för den del av skolväsendet som anordnas av det allmänna också beaktas. Avser godkännandet förskoleklass, grundskola eller grundsärskola krävs därutöver att

elevunderlaget är tillräckligt för att verksamheten ska kunna bedrivas långsiktigt.

Ett godkännande ska avse viss utbildning vid en viss skolenhet eller förskoleenhet.

5 a §

I fråga om en juridisk person ska prövningen enligt 5 § andra stycket 1 och tredje stycket sammantaget avse Med företrädare enligt 5 § avses

1. den verkställande direktören och andra som genom en ledande ställning eller på annat sätt har ett bestämmande inflytande över verksamheten,
2. styrelseledamöter och styrelsesuppleanter,
3. bolagsmännen i kommanditbolag eller andra handelsbolag, och
4. personer som genom ett direkt eller indirekt ägande har ett väsentligt inflytande över verksamheten.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 a kap. Tillstånd att ta emot offentlig finansiering

Förutsättningar för tillståndet

1 §

En juridisk person kan ansöka om tillstånd att ta emot offentlig finansiering för verksamhet enligt denna lag hos Statens skolinspektion. Ett sådant tillstånd ska lämnas om sökanden visar att de offentliga medlen, utöver det högsta tillåtna rörelseresultatet enligt 3 §, kommer att användas till verksamhet som omfattas av krav på tillstånd att ta emot offentlig finansiering enligt denna lag och i övrigt uppfyller kraven i detta kapitel.

2 §

I den juridiska personen får det endast bedrivas verksamhet som omfattas av krav på tillstånd att ta emot offentlig finansiering enligt denna lag, socialförsäkringsbalken, lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade och socialtjänstlagen (2001:453).

Den juridiska personen får inte lämna över verksamhet för vilken

tillstånd att ta emot offentlig finansiering krävs till andra juridiska personer utan sådant tillstånd.

Högsta tillåtna rörelseresultat

3 §

För en juridisk person med tillstånd att ta emot offentlig finansiering gäller en begränsning av hur stort rörelseresultat som får uppnås.

Det högsta tillåtna rörelseresultatet för varje räkenskapsår beräknas enligt 4–6 §§.

4 §

Det högsta tillåtna rörelseresultatet utgörs av det tillåtna rörelseresultatet enligt 5 § ökat med summan av skillnaden mellan det tillåtna rörelseresultatet och det lägre rörelseresultat som den juridiska personen redovisat för vart och ett av de tre senaste räkenskapsåren, eller den kortare tid som verksamheten bedrivits.

5 §

Det tillåtna rörelseresultatet beräknas som en avkastningsränta på operativt kapital vid föregående räkenskapsårs utgång. För den juridiska personens första räkenskapsår beräknas det tillåtna rörelseresultatet som en avkastningsränta på det operativa kapitalet vid det räkenskapsårets utgång.

Avkastningsräntan ska bestämmas till statslåneräntan vid föregående räkenskapsårs utgång, ökad med sju procentenheter. För den juridiska personens första räkenskapsår ska avkastningsräntan bestämmas till statslåneräntan vid det räkenskapsårets utgång, ökad med sju procentenheter. Statslåneräntan ska dock alltid som lägst anses vara noll procent.

6 §

Med operativt kapital avses rörelsetillgångar med avdrag för rörelseskulder. Det operativa kapitalet ska dock som lägst anses vara noll kronor.

Vid beräkningen av rörelsetillgångarna ska följande tillgångar inte beaktas: finansiella anläggningstillgångar, kortfristiga fordringar hos koncern- och intresseföretag, kortfristiga placeringar samt likviditet som överstiger tio procent av den juridiska personens omsättning och inte motiveras av verksamhetens behov.

Värdeöverföringar

7 §

Inga värdeöverföringar från den juridiska personen får göras utöver det högsta tillåtna rörelseresultatet. Med värdeöverföringar avses affärshändelser som medför att den juridiska personens förmögenhet minskar och som inte är av rent affärsmässig karaktär för den juridiska personen.

Redovisning och revision

8 §

En juridisk person med tillstånd att ta emot offentlig finansiering ska lämna en årsredovisning som upprättats enligt årsredovisningslagen (1995:1554) till Statens skolinspektion.

Årsredovisningen ska ha kommit in till Skolinspektionen senast när en årsredovisning enligt 8 kap. 3 § årsredovisningslagen ska ha kommit in till registreringsmyndigheten eller hållas tillgänglig för alla som är intresserade.

9 §

Den juridiska personen ska ha en auktoriserad eller godkänd revisor.

För juridiska personer för vilka regler om revision inte finns i

någon annan lag ska reglerna i revisionslagen (1999:1079) tillämpas.

Avgifter

10 §

Statens skolinspektion får ta ut avgifter för ansökningar om och tillsyn av kraven för tillstånd enligt 2 a kap. 1 §.

Bemyndiganden

11 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. hur den som har tillstånd att ta emot offentlig finansiering ska redovisa att förutsättningarna i detta kapitel är uppfyllda, och

2. avgifter för ansökningar och tillsyn enligt 10 §.

8 kap.

21 §

Hemkommunen ska lämna bidrag till huvudmannen för varje barn vid förskoleenheten.

Bidrag enligt första stycket ska endast lämnas till enskilda huvudmän med tillstånd att ta emot offentlig finansiering enligt 2 a kap.

Bidraget består av ett grundbelopp enligt 22 § och i vissa fall ett tilläggsbelopp enligt 23 §.

9 kap.

19 §

Hemkommunen ska lämna bidrag till huvudmannen för varje elev vid skolenheten.

Bidrag enligt första stycket ska endast lämnas till enskilda huvudmän med tillstånd att ta emot offentlig finansiering enligt 2 a kap.

Bidraget består av ett grundbelopp enligt 20 § och i vissa fall ett tilläggsbelopp enligt 21 §.

10 kap.**37 §¹**

Hemkommunen ska lämna bidrag till huvudmannen för varje elev vid skolenheten.

Bidrag enligt första stycket ska endast lämnas till enskilda huvudmän med tillstånd att ta emot offentlig finansiering enligt 2 a kap.

Bidraget består av ett grundbelopp enligt 38 § och i vissa fall ett tilläggsbelopp enligt 39 §.

Första stycket gäller inte om statsbidrag lämnas för en elevs utbildning på grund av att eleven är utlandssvensk.

11 kap.**36 §²**

Hemkommunen ska lämna bidrag till huvudmannen för varje elev vid skolenheten.

Bidrag enligt första stycket ska endast lämnas till enskilda huvudmän med tillstånd att ta emot offentlig finansiering enligt 2 a kap.

Bidraget består av ett grundbelopp enligt 37 § och i vissa fall ett tilläggsbelopp enligt 38 §.

Första stycket gäller inte om statsbidrag lämnas för en elevs utbildning på grund av att eleven är utlandssvensk.

14 kap.**15 §**

Hemkommunen ska lämna bidrag till huvudmannen för varje elev vid skolenheten.

Bidrag enligt första stycket ska endast lämnas till enskilda huvudmän med tillstånd att ta emot offentlig finansiering enligt 2 a kap.

Bidraget består av ett grundbelopp enligt 16 § och i vissa fall ett tilläggsbelopp enligt 17 §.

16 kap.**52 §³**

Hemkommunen ska lämna bidrag till huvudmannen för varje elev på ett nationellt program vid skolenheten som hemkommunen, enligt 42 §, var skyldig att erbjuda utbildning på nationella program vid den tidpunkt när utbildningen påbörjades.

¹ Senaste lydelse 2015:73.

² Senaste lydelse 2015:73.

³ Senaste lydelse 2015:73.

Bidrag enligt första stycket ska endast lämnas till enskilda huvudmän med tillstånd att ta emot offentlig finansiering enligt 2 a kap.

Bidraget består av ett grundbelopp enligt 53 § och i vissa fall ett tilläggsbelopp enligt 54 §.

Första stycket gäller inte om statsbidrag lämnas för en elevs utbildning på grund av att eleven är utlandssvensk.

17 kap.

31 §⁴

Hemkommunen ska lämna bidrag till huvudmannen för varje elev på preparandutbildning vid skolenheten som var behörig för utbildningen vid den tidpunkt när denna påbörjades

Bidrag enligt första stycket ska endast lämnas till enskilda huvudmän med tillstånd att ta emot offentlig finansiering enligt 2 a kap.

Bidraget består av ett grundbelopp enligt 32 och 33 §§ och i vissa fall ett tilläggsbelopp enligt 34 §.

Första stycket gäller inte om statsbidrag lämnas för en elevs utbildning på grund av att eleven är utlandssvensk.

35 §⁵

Hemkommunen ska lämna bidrag till huvudmannen för varje elev på programinriktat individuellt val vid skolenheten som var behörig för utbildningen vid den tidpunkt när denna påbörjades.

Bidrag enligt första stycket ska endast lämnas till enskilda huvudmän med tillstånd att ta emot offentlig finansiering enligt 2 a kap.

Bidraget består av

1. bidrag för den del av utbildningen som motsvarar det yrkesprogram som det programinriktade individuella valet är inriktat mot, och

2. bidrag för den del av utbildningen som avser det stöd som eleven behöver för att uppnå behörighet för yrkesprogrammet. Bidrag enligt denna punkt ska utgå under högst ett år.

Första stycket gäller inte om statsbidrag lämnas för en elevs utbildning på grund av att eleven är utlandssvensk.

19 kap.

45 §⁶

Hemkommunen ska lämna bidrag till huvudmannen för varje elev på ett nationellt program vid skolenheten som hemkommunen enligt 18 kap.

⁴ Senaste lydelse 2015:73.

⁵ Senaste lydelse 2015:73.

⁶ Senaste lydelse 2015:73.

27 § var skyldig att erbjuda utbildning i gymnasiesärskolan vid den tidpunkt när utbildningen påbörjades.

Bidrag enligt första stycket ska endast lämnas till enskilda huvudmän med tillstånd att ta emot offentlig finansiering enligt 2 a kap.

Bidraget består av ett grundbelopp enligt 46 § och i vissa fall ett tilläggsbelopp enligt 47 §.

Första stycket gäller inte om statsbidrag lämnas för en elevs utbildning på grund av att eleven är utlandssvensk.

23 kap.

1 §⁷

En kommun, ett landsting eller en enskild huvudman får enligt bestämmelserna i detta kapitel med bibehållet huvudmannaskap sluta avtal om att någon annan än kommunen, landstinget eller den enskilde huvudmannen utför uppgifter inom utbildning eller annan verksamhet enligt denna lag (entreprenad).

Ersättning som följer av ett avtal enligt första stycket till sådana privata utförare som avses i 10 kap. 7 § kommunallagen (2017:725) får, i fråga om juridiska personer, endast lämnas om utföraren har tillstånd att ta emot offentlig finansiering enligt 2 a kap.

Trots bestämmelsen i 2 kap. 1 § kommunallagen (2017:725) om anknytning till kommunens eller landstingets område eller deras medlemmar får en kommun eller ett landsting genom ett avtal enligt första stycket utföra uppgifter åt en annan huvudman inom skolväsendet.

De bestämmelser som finns för en utbildning eller en annan verksamhet enligt denna lag ska med de undantag som anges i detta kapitel gälla även vid entreprenad.

25 kap.

10 §

Den kommun där en enskild bedriver sådan pedagogisk omsorg som avses i 2 § ska efter ansökan besluta att huvudmannen har rätt till bidrag om

1. huvudmannen har förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för motsvarande offentlig verksamhet,

2. verksamheten inte innebär påtagliga negativa följder för kommunens motsvarande verksamhet,

3. verksamheten är öppen för alla barn som en kommun ska sträva efter att erbjuda motsvarande verksamhet, med undantag för barn som

3. verksamheten är öppen för alla barn som en kommun ska sträva efter att erbjuda motsvarande verksamhet, med undantag för barn som

⁷ Senaste lydelse 2017:759.

hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för enligt 13 § andra stycket, *och*

4. avgifterna inte är oskäligt höga.

hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för enligt 13 § andra stycket,

4. avgifterna inte är oskäligt höga, *och*

5. *huvudmannen antingen är en juridisk person med tillstånd att ta emot offentlig finansiering enligt 2 a kap. eller en enskild individ.*

Kommunen får besluta att en huvudman har rätt till bidrag trots att villkoret i första stycket 3 inte är uppfyllt, om det finns skäl med hänsyn till verksamhetens särskilda karaktär.

Lydelse enligt prop. 2017/18:158

Föreslagen lydelse

26 kap.

3 §

Statens skolinspektion har tillsyn över

1. skolväsendet, särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet enligt denna lag,

2. utbildning som avses i 29 kap. 17 §,

3. hur en kommun uppfyller sina skyldigheter enligt 7 kap. 21 och 22 §§, 24 kap. 23 och 24 §§ samt 29 kap. 9 §,

4. hur en kommun uppfyller sitt tillsynsansvar enligt 4 §, *och*

5. att enskilda som godkänts av Skolinspektionen fortlöpande uppfyller kraven i 2 kap. 5 och 5 b §§.

4. hur en kommun uppfyller sitt tillsynsansvar enligt 4 §,

5. att enskilda som godkänts av Skolinspektionen fortlöpande uppfyller kraven i 2 kap. 5 och 5 b §§, *och*

6. *att juridiska personer med tillstånd att ta emot offentlig finansiering fortlöpande uppfyller villkoren för tillståndet i 2 a kap.*

Första stycket gäller inte om tillsynen är en särskild uppgift för en annan tillsynsmyndighet.

4 §

En kommun har tillsyn över

1. förskola och fritidshem vars huvudman kommunen har godkänt enligt 2 kap. 7 § andra stycket,

2. pedagogisk omsorg vars huvudman kommunen har förklarat ha rätt till bidrag enligt 25 kap. 10 §, *och*

3. att enskilda som godkänts av kommunen fortlöpande uppfyller kraven i 2 kap. 5 och 5 b §§.

Kommunens tillsyn enligt första stycket omfattar inte tillsyn över att bestämmelserna i 6 kap. följs.

Kommunens tillsyn enligt första stycket omfattar inte tillsyn över att bestämmelserna i 2 a kap. *och* 6 kap. följs.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse**15 a §*

Om en juridisk person med tillstånd att ta emot offentlig finansiering inte uppfyller kraven i 2 a kap. får Statens skolinspektion besluta om en sanktionsavgift. Om överträdelsen är allvarlig får tillståndet återkallas.

Första stycket ska inte tillämpas om det finns särskilda skäl för att en enskild har ett rörelseresultat som är högre än vad som anges i 2 a kap. 3–6 §§, och det överskjutande beloppet återförs i verksamheten senast påföljande räkenskapsår.

15 b §

En sanktionsavgift ska bestämmas till lägst 5 000 kronor och högst tio procent av den enskildes omsättning närmast föregående räkenskapsår. Om överträdelsen har skett under det första räkenskapsåret eller om uppgifter om årsomsättning annars saknas, är bristfälliga eller kan antas vara missvisande, får årsomsättningen uppskattas.

Sanktionsavgiftens storlek ska bestämmas med hänsyn till överträdelsens karaktär och omfattning samt hur länge överträdelsen pågått. Avgiften ska tillfalla staten.

15 c §

En sanktionsavgift får inte beslutas senare än fem år från utgången av det kalenderår då det räkenskapsår när överträdelsen skedde har gått ut.

Sanktionsavgiften ska betalas till Statens skolinspektion inom trettio dagar efter det att beslutet fått laga kraft eller den längre tid som anges i beslutet. Om sanktionsavgiften inte betalas inom den tiden, ska Skolinspektionen lämna den

obetalda avgiften för indrivning. Bestämmelser om indrivning av statliga fordringar finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. Vid indrivning får verkställighet ske enligt utsökningsbalken.

16 §

Tillsynsmyndigheten får besluta att ett beslut om återkallelse ska gälla trots att det inte har vunnit laga kraft.

Beslut om återkallelse av tillstånd enligt 15 a § gäller omedelbart om inget annat föreskrivs i beslutet.

28 kap.

2 §⁸

Beslut av Statens skolinspektion får överklagas *hos* allmän förvaltningsdomstol i fråga om Beslut av Statens skolinspektion får överklagas *till* allmän förvaltningsdomstol i fråga om

1. godkännande enligt 2 kap. 5 § eller 24 kap. 3 a § eller återkallelse av sådant godkännande enligt 26 kap. 13 eller 14 §,

2. medgivande enligt 24 kap. 4 a § eller återkallelse av sådant medgivande enligt 26 kap. 13 §,

3. förklaring om rätt till bidrag enligt 24 kap. 6 § eller återkallelse av sådan rätt enligt 26 kap. 13 §,

4. statliga åtgärder för rättelse enligt 26 kap. 17 §,

5. tillfälligt verksamhetsförbud enligt 26 kap. 18 §, *eller* 5. tillfälligt verksamhetsförbud enligt 26 kap. 18 §,

6. vitesföreläggande enligt 26 kap. 27 §, *eller* 6. vitesföreläggande enligt 26 kap. 27 §, *eller*

7. *tillstånd att ta emot offentlig finansiering enligt 2 a kap. eller återkallelse av sådant tillstånd och beslut om sanktionsavgift enligt 26 kap. 15 a §.*

1. Denna lag träder i kraft den 2 januari 2019.

2. Trots bestämmelserna i 8 kap. 21 § andra stycket, 9 kap. 19 § andra stycket, 10 kap. 37 § andra stycket, 11 kap. 36 § andra stycket, 14 kap. 15 § andra stycket, 16 kap. 52 § andra stycket, 17 kap. 31 § andra stycket, 17 kap. 35 § andra stycket, 19 kap. 45 § andra stycket och 25 kap. 10 § andra stycket ska bidrag lämnas till enskilda som saknar tillstånd att ta emot offentlig finansiering men som godkänts som huvudmän före ikraftträdandet

a. till och med den 31 december 2019 vad gäller enskilda individer,

⁸ Senaste lydelse 2015:802.

b. till och med den 28 februari 2019 vad gäller juridiska personer som inte ansökt om tillstånd att ta emot offentlig finansiering, och

c. till dess att slutligt beslut i ärendet har fått laga kraft vad gäller juridiska personer som senast den 1 mars 2019 ansökt om tillstånd att ta emot offentlig finansiering.

En kommun får oaktat de tidpunkter som anges i första stycket välja att lämna bidrag fram till pågående termins slut.

3. Trots vad som anges i 23 kap. 1 § andra stycket får ersättning som följer av avtal som slutits före ikraftträdandet lämnas till juridiska personer som inte har tillstånd att ta emot offentlig finansiering. Ersättning som följer av avtal som slutits efter ikraftträdandet får lämnas till juridiska personer utan tillstånd att ta emot offentlig finansiering till och med den 28 februari 2019. Därefter får ersättning som följer av avtal som slutits efter ikraftträdandet lämnas till sådana juridiska personer endast om den juridiska personen har kommit in med en ansökan om tillstånd om offentlig finansiering till Statens skolinspektion. Sådan ersättning får som längst lämnas till dess att slutligt beslut i ärendet har fått laga kraft.

BILAGA 3

Socialutskottets yttrande 2017/18:SoU5y

Tillstånd att ta emot offentlig finansiering inom socialtjänsten, assistansersättningen och skollagsreglerad verksamhet

---

Till finansutskottet

Finansutskottet beslutade den 27 mars 2018 att ge socialutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens proposition 2017/18:159 Tillstånd att ta emot offentlig finansiering inom socialtjänsten, assistansersättningen och skollagsreglerad verksamhet och eventuella motioner i de delar dessa berör utskottets beredningsområde.

Socialutskottet har beslutat att yttra sig över propositionen i de delar som rör socialutskottets beredningsområde och över motionerna 2017/18:4112 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M, L, C, KD) yrkandena 1 och 2 och 2017/18:4087 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkandena 1–7 i de delar som rör socialutskottets beredningsområde.

Socialutskottet föreslår att finansutskottet med tillstyrkande av motionerna 2017/18:4087 (SD) yrkandena 1 och 2017/18:4112 (M, L, C, KD) yrkande 1 avstyrker regeringens lagförslag. Övriga motionsförslag bör avstyrkas.

I yttrandet finns tre avvikande meningar (S, M, SD, MP, C, V, L, KD). I en avvikande mening (S, MP, V) anføres att finansutskottet bör tillstyrka propositionen.

Utskottets överväganden

Tillstånd att ta emot offentlig finansiering inom socialtjänsten, assistansersättningen och skollagsreglerad verksamhet

Propositionen

I propositionen föreslås att krav på tillstånd att ta emot offentlig finansiering ska införas för juridiska personer som bedriver verksamhet enligt bl.a. lagen (1993:487) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, och socialtjänstlagen, (2001:453), förkortad SoL. Endast juridiska personer som kan visa att offentliga medel utöver ett visst årligt rörelseresultat kommer att gå till verksamhet enligt respektive lag ska få ett sådant tillstånd. Vidare föreslår regeringen att tillstånd att bedriva enskild verksamhet enligt SoL och LSS bara ska få lämnas till en juridisk person. Ändringarna föreslås träda i kraft den 2 januari 2019.

Regeringen bedömer att en reglering av vinsterna i välfärden bör införas. När det gäller ett par remissinstansers alternativ till en vinstreglering, nämligen att utveckla kvalitetskrav samt mätning och uppföljning av kvalitet, anför regeringen följande.

De risker som vinstintresset skapar skulle i viss utsträckning kunna motverkas genom att öka detaljregleringen av verksamheten eller utveckla ersättningssystemen. Regeringen instämmer vidare i att det är viktigt att tydliga kvalitetskrav ställs. Regeringen bedömer dock att de problem och risker som kunnat konstateras i nuvarande system inte kan lösas endast genom att ställa bättre kvalitetskrav eller utveckla uppföljningen av dessa. Detta beror bl.a. på svårigheterna att mäta och följa upp kvalitet i välfärdsverksamhet. Det är ofta svårt att mäta det objektiva utfallet av verksamheterna inom välfärden om man med det menar t.ex. hur verksamheterna påverkar elevers kunskapsnivåer eller omsorgstagares trygghet. Det räcker vidare inte att följa upp en enskild skolas eller huvudmans prestationer för att kunna dra slutsatser om hur välfärdssystemet i sin helhet fungerar och hur den samhällsekonomiska effektiviteten påverkas.

Välfärdstjänsternas komplexa uppbyggnad gör det också svårt att utforma regelverk, kontrakt och ersättningssystem så att kvalitet och effektivitet stärks, opportunistiskt beteende motverkas och medborgarnas tillgång till välfärden blir likvärdig. Detta leder till att kostnaderna för att skapa och upprätthålla välfungerande kvasimarknader inom välfärden blir relativt höga.

När verksamhet överlämnas till privata aktörer med ett vinstintresse riskerar det att leda till behov av ökad kontroll samt ett ökat fokus på mätning och krav som går att följa upp. Den strikta regleringen av hur huvudmän får överlämna verksamhet, och det faktum att hela styrningen måste komma till uttryck i avtal, medför risker för en utveckling där kvalitet formuleras alltför

juridiskt och byråkratiskt. Erfarenheten från de senaste decennierna visar att utvecklingen på många välfärdsområden gått mot en styrning med alltmer detaljerade krav på verksamheten, vilket medfört högre administrationskostnader. De mått som använts har i många fall även blivit styrande i verksamheterna. Mätning, uppföljning och kontroll kan i vissa fall utgöra en belastning på välfärdens verksamhet och professioner. En vinstbegränsning skulle innebära förutsättningar för en mer tillitsbaserad styrning, eftersom det redan skulle finnas ett system för att säkerställa att pengarna används i verksamheten.

Regeringen bedömer mot denna bakgrund att en reglering som motverkar incitamenten till vinstuttag ur verksamheten kan leda till ett minskat behov av detaljreglering av välfärdssektorn. En sådan reglering skulle därmed ge förutsättningar för en bättre, mer tillitsbaserad och ändamålsenlig styrning av välfärden.

Motionerna

Avslag på propositionen

I kommittémotion 2017/18:4112 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M, L, C, KD) yrkade 1 föreslås avslag på propositionen. Ett likalydande yrkande finns i kommittémotion 2017/18:4087 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkande 1.

Nationella kvalitetskrav

I kommittémotion 2017/18:4112 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M, L, C, KD) yrkade 2 föreslås ett tillkännagivande om att riksdagen ska återkomma till riksdagen med förslag på nationella kvalitetskrav för välfärden som gäller lika för offentliga och fristående verksamheter. Motionärerna anför att kvalitetskrav och kvalitetsuppföljning i första hand ska fokusera på mätbara resultat, inte på att mäta resurser. För att komma till rätta med kvalitetsbristerna behöver dagens sanktioner förstärkas med exempelvis möjlighet till tillfällig statlig tvångsförvaltning, större utrymme att lägga ned de verksamheter som dras med stora kvalitetsproblem samt skarpare ekonomiska sanktioner.

Tillståndsprövning, tillsyn, sanktionsmöjligheter, ekonomisk stabilitet, ersättningssystem och resursallokering

I kommittémotion 2017/18:4087 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om tillståndsprövning. Motionärerna anför att all verksamhet som bedrivs med offentliga medel ska vara tillståndspliktig oavsett vilken driftsform som används. Inspektionen för vård och omsorg (IVO) ska ansvara för tillståndsgivning och vid ansökan granska bl.a. verksamhetsplan, ekonomisk plan, lämpligheten hos ledningen och i förekommande fall styrelsen. I yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om tillsyn. Motionärerna anför att IVO ska svara för tillsynen och genom detta se

till att verksamheten bedrivs som planerat och att man följer lagar och förordningar. Utöver tillsynen ska myndigheten även ansvara för att upprätta ett publikt och transparent omdömesregister med ett jämförbart betyg för varje aktör. I yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om sanktionsmöjligheter. Motionärerna anför att tillsynsmyndigheten vid ringa förseelse bör besluta om föreläggande att inom skälig tid åtgärda bristen. Om bristen är allvarlig eller om den inte åtgärdas trots påpekanden bör beslut kunna fattas om statlig tvångsförvaltning och i sista hand om indragande av tillståndet. I yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om ekonomisk stabilitet. Motionärerna anför att aktiebolag som finansieras med offentliga medel, och som hamnat på obestånd, inte ska få ta ut utdelning om det inte finns en sådan ekonomisk stabilitet att det är garanterat att verksamheten kan fortsätta fram tills att det offentliga kan ta över verksamheten utan men för brukarna. I yrkande 6 begärs ett tillkännagivande om ersättningssystem och resursallokering. Motionärerna anför att en verksamhet som visar ett bättre resultat över tid ska kunna få en högre ersättning. I yrkande 7 begärs ett tillkännagivande om att regeringen ska återkomma med lagförslag i enlighet med förslagen i yrkandena 2–6.

Utskottets ställningstagande

Möjligheten till valfrihet inom den offentligt finansierade välfärden har gett brukarna inflytande och låter brukarna själva välja leverantör av olika sociala tjänster oavsett hur deras ekonomi ser ut. Den har även inneburit att entreprenörer med kreativa idéer medverkat till att förbättra och effektivisera välfärden. Vidare har det varit ett sätt att få in fler idéburna organisationer som med sitt engagemang och sin värdegrund möter de människor som behöver samhällets hjälp och stöd.

Regeringen föreslår nu i propositionen krav på tillstånd för att få ta emot offentlig finansiering för juridiska personer som bedriver verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade och socialtjänstlagen (2001:453). Endast juridiska personer som kan visa att offentliga medel, utöver ett tillåtet rörelseresultat, kommer att gå till sådan verksamhet ska få tillstånd att ta emot offentlig finansiering. Vidare ska tillstånd för enskild att bedriva sådan verksamhet endast få lämnas till en juridisk person.

Kärnan i regeringens förslag är således att begränsa vinsten för välfärdsföretag, och enligt förslaget på ett sätt som för många i praktiken innebär ett vinstförbud. Regeringen anser att välfärdsföretag tar ut övervinster samtidigt som verksamheterna drivs med dålig kvalitet. En närmare analys av rörelsemarginalerna i välfärdsbranschen visar emellertid att dessa i genomsnitt inte är större än i andra tjänstesektorer och att kvaliteten i verksamheterna är minst lika bra hos de privata utförarna som hos dem som bedrivs i kommunal regi. En majoritet av de remissinstanser som yttrat sig om regeringens förslag liksom Valfärdsutredningens egna sakkunniga, Riksrevisionen, Kommerskollegium och Lagrådet har också varit mycket kritiska till förslaget.

I stället för att fokusera på företagens vinster anser socialutskottet att arbetet med att stärka kvaliteten i välfärden bör fortsätta.

Sammanfattningsvis anser socialutskottet att finansutskottet bör avstyrka propositionen och tillstyrka motionerna 2017/18:4087 (SD) yrkande 1 och 2017/18:4112 (M, L, C, KD) yrkande 1. Motionerna 2017/18:4087 (SD) yrkandena 2–7 och 2017/18:4112 (M, L, C, KD) yrkande 2 bör avstyrkas.

Stockholm den 3 maj 2018

På socialutskottets vägnar

Emma Henriksson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Emma Henriksson (KD), Anna-Lena Sörenson (S), Camilla Waltersson Grönvall (M), Lennart Axelsson (S), Katarina Brännström (M), Per Ramhorn (SD), Amir Adan (M), Mikael Dahlqvist (S), Anders W Jonsson (C), Jan Lindholm (MP), Kristina Nilsson (S), Carina Ståhl Herrstedt (SD), Barbro Westerholm (L), Hans Hoff (S), Yasmine Larsson (S), Ann-Britt Åsebol (M) och Maj Karlsson (V).

Avvikande meningar

1. Avslag på propositionen (S, MP, V)

Anna-Lena Sörenson (S), Lennart Axelsson (S), Mikael Dahlgvist (S), Jan Lindholm (MP), Kristina Nilsson (S), Hans Hoff (S), Yasmine Larsson (S) och Maj Karlsson (V) anför:

En förutsättning för att kunna finansiera välfärdens verksamheter är att välfärdssystemet har legitimitet. Detta förutsätter i sin tur att offentliga medel används så att de kommer brukarna till godo. Vi anser att den nuvarande regleringen av välfärdsverksamheten möjliggör att offentliga medel inte används på det sättet. Enligt vår uppfattning riskerar dessutom oreglerade vinstincitament att gå ut över kvaliteten i verksamheterna.

Vi delar alltså regeringens bedömning att en reglering av vinsterna i välfärden bör införas. De risker som vinstintresset skapar skulle i och för sig kunna motverkas genom en detaljreglering av verksamheten eller av att ersättningssystem utvecklas. Vidare är det viktigt att ställa tydliga kvalitetskrav. Liksom regeringen gör vi emellertid bedömningen att de problem och brister som finns i det nuvarande systemet inte kan lösas enbart genom bättre kvalitetskrav eller en utvecklad uppföljning av dessa. Därtill gör välfärdstjänsternas komplexa uppbyggnad att det är svårt att utforma regelverk, kontrakt och ersättningssystem så att kvalitet och effektivitet stärks och medborgarnas tillgång till välfärd blir likvärdig. Kostnaderna för att skapa och upprätthålla välfungerande verksamheter som drivs av privata utförare med vinstintresse blir relativt höga. Vi anser liksom regeringen att en reglering som motverkar incitamenten till vinstuttag kan leda till ett minskat behov av detaljreglering av välfärdssektorn och i stället ge förutsättningar för en bättre, mer tillitsbaserad och ändamålsenlig styrning av välfärden.

Vi anser sammanfattningsvis att finansutskottet bör tillstyrka propositionen och avstyrka motionerna 2017/18:4087 (SD) yrkande 1 och 2017/18:4112 (M, L, C, KD) yrkande 1.

2. Nationella kvalitetskrav (M, C, L, KD)

Emma Henriksson (KD), Camilla Waltersson Grönvall (M), Katarina Brännström (M), Amir Adan (M), Anders W Jonsson (C), Barbro Westerholm (L) och Ann-Britt Åsebol (M) anför:

Vi är medvetna om att det finns problem med styrningen och kvalitetsuppföljningen i de olika verksamheter som berörs av regeringens förslag och att det brister i kvaliteten hos såväl kommunala som privata

utförare. För att komma till rätta med det vill vi gå vidare med förslag som stärker kvaliteten i välfärden. Här tänker vi närmast på att införa nationella kvalitetskrav och förstärkta sanktioner. När det gäller sanktioner vill vi nämna exempelvis möjlighet till statlig tvångsförvaltning och större möjligheter att lägga ned sådana verksamheter som dras med stora problem med kvaliteten. Därtill kan nämnas möjligheten till skarpare ekonomiska sanktioner.

Slutligen vill vi påminna om det tillkännagivande som riksdagen riktade till regeringen om att regeringen ska låta utreda ett utvecklat delvis nytt regelverk för säkerställande av valfrihet, mångfald och kvalitet vid utförande av välfärdstjänster (bet. 2014/15:FiU32, rskr. 2014/15:243 och 244).

Sammanfattningsvis anser vi alltså att finansutskottet bör föreslå att riksdagen gör ett tillkännagivande i enlighet med vad vi anfört. Motion 2017/18:4112 (M, L, C, KD) yrkande 2 bör tillstyrkas.

3. Tillståndsprövning m.m. (SD)

Per Ramhorn (SD) och Carina Ståhl Herrstedt (SD) anför:

Vi värnar en välfärdsmodell med kvalitet, ordning och reda, mångfald och valfrihet. Det är emellertid en utmaning att kombinera dessa olika delar och nedan följer några av våra förslag för att möta den utmaningen.

Vi anser att all verksamhet som bedrivs med offentliga medel enligt LSS och SoL bör vara tillståndspliktig hos Inspektionen för vård och omsorg (IVO) oavsett driftsform. Inför tillståndsgivningen bör verksamhetsplan, ekonomisk plan, lämpligheten hos ledningen och ägarstrukturen granskas. IVO bör även bedriva tillsyn som kan ske exempelvis genom oanmälda inspektioner och kontroller. Myndigheten bör även ha tydliga befogenheter att beivra brott mot regelverket. Aktiebolag som är verksamma inom området och finansieras med offentliga medel bör inte heller, om bolaget hamnar på obestånd, få ta ut utdelning förrän det kan garanteras att verksamheten kan fortsätta tills det offentliga kan ta över utan att det går ut över brukarna. Slutligen anser vi att det bör finnas ett nationellt ersättningssystem för dessa verksamheter och att en verksamhet som förbättrar sina resultat ska kunna få högre ersättning.

Detta innebär att vi anser att finansutskottet bör föreslå att riksdagen gör ett tillkännagivande i enlighet med vad vi anfört. Motion 2017/18:4087 (SD) yrkandena 2–7 bör tillstyrkas.

BILAGA 4

Utbildningsutskottets yttrande 2017/18:UbU7y

Tillstånd att ta emot offentlig finansiering inom socialtjänsten, assistansersättningen och skollagsreglerad verksamhet

---

Till finansutskottet

Finansutskottet beslutade den 27 mars 2018 att bereda socialutskottet och utbildningsutskottet möjlighet att senast den 3 maj yttra sig över proposition 2017/18:159 Tillstånd att ta emot offentlig finansiering inom socialtjänsten, assistansersättningen och skollagsreglerad verksamhet och följdmotioner i de delar som berör utskottens respektive beredningsområde.

Utbildningsutskottet begränsar sitt yttrande till de delar av propositionens förslag som berör skollagsreglerad verksamhet och motionerna 2017/18:4112 (M, L, C, KD) yrkandena 1 och 2 och 2017/18:4087 (SD) yrkandena 1–4, 6 och 7.

Utbildningsutskottet föreslår att finansutskottet avstyrker propositionen i de delar som berör skollagsreglerad verksamhet. Utbildningsutskottet föreslår därmed att finansutskottet tillstyrker motionerna 2017/18:4112 (M, L, C, KD) yrkande 1 och 2017/18:4087 (SD) yrkande 1 och avstyrker de övriga motionsyrkandena.

I yttrandet finns tre avvikande meningar (S, M, SD, MP, C, V, L, KD).

Utskottets överväganden

Tillstånd att ta emot offentlig finansiering inom socialtjänsten, assistansersättningen och skollagsreglerad verksamhet

Propositionen

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen lämnas förslag som syftar till att säkerställa att offentliga medel används till den verksamhet som de är avsedda för inom socialtjänsten och skollagsreglerad verksamhet.

Regeringen föreslår att krav på tillstånd för att få ta emot offentlig finansiering ska införas för juridiska personer som bedriver verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, och skollagen (2010:800). Endast juridiska personer som kan visa att offentliga medel, utöver ett tillåtet rörelseresultat, kommer att gå till verksamhet enligt LSS, SoL respektive skollagen ska få tillstånd att ta emot offentlig finansiering.

Vidare föreslår regeringen att tillstånd att bedriva enskild verksamhet enligt SoL och LSS bara ska få lämnas till en juridisk person samt att endast juridiska personer ska kunna godkännas som huvudmän enligt skollagen.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 2 januari 2019.

Motionerna

I kommittémotion 2017/18:4112 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M, L, C, KD) yrkande 1 föreslås att proposition 2017/18:159 Tillstånd att ta emot offentlig finansiering inom socialtjänsten, assistansersättningen och skollagsreglerad verksamhet ska avslås. Motionärerna framhåller bl.a. att Valfärdsutredningens betänkande, som ligger till grund för förslagen i propositionen, borde ha fått inriktningen att stärka kvaliteten i välfärden i enlighet med det tillkännagivande om detta som riksdagen riktade till regeringen våren 2015 (bet. 2014/15:FiU32, rskr. 2014/15:243, rskr. 2014/15:244). Vidare är enligt motionärerna rörelsemarginalerna inom välfärdsbranschen inte större än i andra tjänstebanscher, och kvaliteten i verksamheterna är överlag minst lika bra, om inte bättre, i de fristående alternativen. Regeringens förslag om att begränsa välfärdsföretagens vinster är således enligt motionärerna utformade för att lösa ett problem som inte har den karaktär som regeringen påstår. En övervägande majoritet av remissinstanserna som yttrat sig över förslaget är enligt motionärerna negativa till propositionsförslagen på samma grunder.

I yrkande 2 efterfrågas förslag på nationella kvalitetskrav för välfärden, som gäller lika för offentliga och fristående verksamheter. Kvalitetskrav och kvalitetsuppföljning ska enligt motionärerna i första hand fokusera på mätbara resultat, inte på att mäta insatta resurser. Vidare bör dagens sanktionssystem förstärkas för att komma till rätta med kvalitetsbristerna genom exempelvis möjligheten till tillfällig statlig tvångsförvaltning.

I kommittémotion 2017/18:4087 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkande 1 föreslås att proposition 2017/18:159 Tillstånd att ta emot offentlig finansiering inom socialtjänsten, assistansersättningen och skollagsreglerad verksamhet ska avslås. Motionärerna framhåller att man värnar den svenska välfärdsmodellen och månar om kvalitet, ordning och reda, mångfald och valfrihet i välfärdens verksamheter. Det innebär enligt motionärerna att det ska finnas utrymme för ett flertal aktörer och driftsformer.

I yrkande 2 framhålls bl.a. att all välfärdsverksamhet som bedrivs med offentliga medel ska vara tillståndspliktig oavsett driftsform. Skolinspektionen ska enligt motionärerna vid en ansökan bl.a. granska verksamhetsplanen och företrädarnas lämplighet. En sökande som inte uppfyller kraven ska inte beviljas tillstånd.

I yrkande 3 föreslås bl.a. att Skolinspektionens tillsynsverksamhet ska ha ett fokus på oanmälda inspektioner och kontroller. För detta ändamål bör betydande resurser tillskjutas myndigheterna.

I yrkande 4 begärs bl.a. att Skolinspektionen ska ha tydliga befogenheter att genom sanktioner ingripa mot överträdelser av det uppställda regelverket. Sanktionerna som enligt motionärerna ska finnas att tillgå ska vara allt ifrån ett föreläggande mot företrädaren som bedriver verksamheten om att åtgärda bristen inom skäligen tid till att få tillståndet att bedriva verksamheten indraget.

I yrkande 6 efterfrågar motionärerna ett mer enhetligt nationellt ersättningssystem för bl.a. skolan. Ersättningssystemet ska ha som utgångspunkt att bättre resultat över tid ska ge mer i ersättning.

I yrkande 7 begärs att regeringen ska återkomma med lagförslag i enlighet med motionens intentioner.

Bakgrund och gällande rätt

Skolinspektionens tillsynsansvar

Med tillsyn avses i skollagens (2010:800) mening en självständig granskning som har till syfte att kontrollera om den verksamhet som granskas uppfyller de krav som följer av lagar och andra föreskrifter. I tillsynen ingår att fatta de beslut om åtgärder som kan behövas för att den huvudman som bedriver verksamheten ska rätta fel som upptäckts vid granskningen (26 kap. 2 §).

Skolinspektionen utövar tillsyn över både fristående skolor och offentliga skolor (som drivs av en kommun, ett landsting eller staten). Enligt 26 kap. 3 § skollagen omfattar Skolinspektionens tillsynsansvar med några undantag alla skolformer som ingår i skolväsendet, fristående fritidshem som anordnas vid en fristående skolenhet med förskoleklass, grundskola eller grundsärskola, de

särskilda utbildningsformerna såsom internationell grund- och gymnasieskola och utbildning vid särskilda ungdomshem, annan kommunalt driven pedagogisk verksamhet såsom öppen förskola, öppen fritidsverksamhet och omsorg på kvällar, nätter och helger (s.k. nattis) samt annan utbildning såsom International Baccalaureate (IB).

En kommun har tillsyn över förskola och fritidshem vars huvudman kommunen har godkänt och pedagogisk omsorg vars huvudman kommunen har förklarat ha rätt till bidrag (26 kap. 4 §).

Skolinspektionen arbetar med olika typer av inspektion (se Skolinspektionens webbplats skolinspektionen.se).

Den regelbundna tillsynen har till syfte att bidra till en trygg miljö, goda kunskapsresultat och en likvärdig skola för alla elever. Tillsynen utgår från de lagar och regler som gäller för den granskade verksamheten. Alla huvudmän som driver skolverksamhet får besök från Skolinspektionen vart tredje år.

Den riktade tillsynen kan inriktas mot ett speciellt område eller en specifik sakfråga inom Skolinspektionens tillsynsområde och har till syfte att kontrollera att skolan eller verksamheten följer lagar och regler. Inspektörerna kan ge råd och vägledning, och beslutet kan vara en god utgångspunkt för utvecklingsarbete.

Förstagångstillsynen görs på alla nystartade fristående skolor när de har varit igång 4–6 månader. Förstagångstillsynen har två syften: den ska kontrollera att huvudmannen och skolan arbetar utifrån de planer som tillståndet bygger på och att huvudmannen ska kunna få råd och vägledning tidigt i uppbyggnaden av verksamheten.

Vem som helst kan anmäla missförhållanden på en skola eller annan verksamhet inom skolväsendet till Skolinspektionen. Om Skolinspektionen bedömer att det krävs kan myndigheten starta en utredning utifrån en sådan anmälan. Oftast handlar utredningen om situationen för en eller flera elever.

Skolinspektionen ska inom ramen för sin tillsyn genomföra en kontroll av den verksamhet som en enskild huvudman avser att bedriva (etableringskontroll), om Skolinspektionen godkänt den enskilde som huvudman. Etableringskontrollen ska genomföras innan utbildningen startar (26 kap. 9 a § skollagen). Kontroller bör avse t.ex. om rektorsfrågan är löst, tillgången till behöriga lärare och om lokalerna är ändamålsenliga samt om skolan har tillräckligt många elever (se prop. 2013/15:112 s. 85).

Statlig kvalitetsgranskning

Skolinspektionen ska granska kvaliteten i sådan utbildning och annan verksamhet som står under dess tillsyn eller under tillsyn av en kommun. Granskningen ska avse den granskade utbildningens eller verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer (26 kap. 19 och 20 §§ skollagen).

Vid den tematiska kvalitetsgranskningen väljs ett mindre antal skolor eller verksamheter ut, ofta slumpmässigt. Med hjälp av kvalitetsgranskningarna

studerar Skolinspektionen olika delar av skolornas arbete mer ingående. Granskningarna utgår från nationella mål och riktlinjer som tagits fram med stöd av forskningsresultat och beprövad erfarenhet och inriktas mot olika kvalitetsaspekter. Det kan t.ex. gälla undervisningens innehåll och form i ett skolämne som engelska, fysik eller matematik, arbetet med uppföljning och bedömning av elevernas kunskaper eller rektorernas roll som pedagogiska ledare. Målet är en bättre undervisning på de granskade skolorna, med fokus på elevernas kunskapsresultat.

Skolinspektionen kan även göra oanmälda kvalitetsgranskningar. Syftet med en oanmäld granskning är att snabbt ge en översiktlig bild av ett granskningsområde i ett stort urval av verksamheter och huvudmän. I stället för ett beslut får alla granskade verksamheter ett meddelande där myndigheten berättar om det samlade resultatet av inspektionen. Om Skolinspektionen får kännedom om allvarliga missförhållanden i samband med en oanmäld granskning kan det leda till att myndigheten gör en tillsyn i just den verksamheten.

Skolinspektionens sanktionsmöjligheter

Den grundläggande sanktion som Skolinspektionen har till sitt förfogande är föreläggande (26 kap. 10 § skollagen). Skolinspektionen kan återkalla ett godkännande som en enskild huvudman fått för att bedriva en utbildning om ett föreläggande enligt 10 § inte har följts och missförhållandet är allvarligt (26 kap. 13 § skollagen). Skolinspektionen kan också med stöd av 26 kap. 13 § skollagen återkalla godkännandet om den enskilde vid en etableringskontroll inte kan visa att rimliga åtgärder har vidtagits för att få till stånd ett samråd enligt 2 kap. 5 a § (se 26 kap. 9 a § skollagen).

Skolinspektionen har enligt 26 kap. 18 § skollagen under vissa förutsättningar möjlighet att utfärda ett tillfälligt verksamhetsförbud i upp till sex månader. I 26 kap. 27 § skollagen finns en bestämmelse som innebär att ett föreläggande enligt bestämmelserna får förenas med vite. Enligt en skärpning av bestämmelsen som trädde i kraft den 1 januari 2015 ska Skolinspektionen i sin tillsyn förena ett föreläggande med vite om föreläggandet avser en eller flera brister som allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen (prop. 2013/14:112, bet. 2013/14:UbU22, rskr. 2013/14:357).

Lärarresurserna vid en skolenhet ska analyseras om Skolinspektionen vid sin tillsyn konstaterar återkommande brister som påtagligt påverkar förutsättningarna för elever att nå målen för utbildningen (26 kap. 2 § andra stycket skollagen). Om analysen ger stöd för det, kan Skolinspektionen i ett föreläggande ange åtgärder som omfattar förändringar i lärarresurserna (26 kap. 10 § andra stycket skollagen).

Skolinspektionens årsredovisning 2017

I Skolinspektionens årsredovisning 2017 (från februari 2018) framgår att tyngdpunkten i tillsynen har varit att granska att huvudmannen tar sitt ansvar för de skolformer inom vilken huvudmannen bedriver verksamhet. Tillsynen har granskat och bedömt om huvudmannen ger sina skol- och verksamhetsformer de förutsättningar som krävs samt om huvudmannen styr och utvecklar sina verksamheter.

Enbart de skolenheter med störst risksignaler har fått en prioriterad tillsyn inom denna tillsynscykel. Vid denna tillsyn har fokus varit att granska de arbetsprocesser och faktorer som, enligt forskning, har en direkt betydelse för att elevernas ska lyckas i sitt skolarbete.

Inspektionens nuvarande tillsynsmodell bygger på att tillsynen ska vara behovsanpassad. I urvalet avgörs behovet utifrån en riskbedömning av bl.a. kunskapsresultat, resultat på Skolinspektionens enkäter samt ekonomiska signaler. Det betyder att myndigheten fokuserar på att besöka de skolor som bedöms ha störst behov av tillsyn, dvs. de skolor med starkast signaler om att det kan finnas elever som inte får den utbildning de har rätt till. Samtliga huvudmän och skolor ingår i tillsynen, och ca 25 procent av grund- och gymnasieskolorna får besök genom prioriterad tillsyn. De fristående grund- och gymnasieskolor som inte bedöms som prioriterade får en s.k. bastillsyn som är något mindre omfattande än en prioriterad tillsyn. Samtliga grund- och gymnasiesärskolor får tillsyn. Anledningen till det är att stärka denna elevgrupps rätt till utbildning. Syftet med nuvarande tillsynsmodell är enligt Skolinspektionen att påverka utbildningen för elever på nationell nivå, huvudmannanivå och skolenhetsnivå.

2017 års Skolmyndighetsutredning (U 2017:04)

Regeringen tillsatte den 30 mars 2017 en särskild utredare som ska göra en bred översyn av ansvarsfördelningen och organiseringen av myndigheterna på skolområdet i syfte att skapa en mer ändamålsenlig myndighetsstruktur som effektivare än i dag kan bidra till en bättre skola (dir. 2017:37).

För att skolutvecklingen ska bedrivas på ett så bra sätt som möjligt och för att skolor och huvudmän ska få ett adekvat stöd i det arbetet anser regeringen att resultatet av tillsyn bör följas av stöd från staten där det är relevant. Om respektive myndighets ansvar inte är tillräckligt tydligt och avgränsat kan detta medföra försämrade möjligheter för de statliga verksamheterna och insatserna att nå ut på ett effektivt sätt. Det finns därmed en risk för att skolor och huvudmän får olika budskap från de statliga myndigheterna och att det blir otydligt vad som förväntas utifrån de nationella målen och riktlinjerna.

Utredaren ska bl.a.

- analysera och föreslå hur den statliga tillsynen av skolväsendet kan förbättras och organiseras så att nyttan för huvudmän och skolor ökar

- analysera och föreslå hur det kan säkerställas att huvudmännen får möjlighet till stöd i arbetet med åtgärder till följd av brister som uppmärksammas i samband med tillsyn
- analysera behovet av statlig granskning av skolväsendet, t.ex. utvärdering och kvalitetsgranskning, i syfte att förbättra nyttan för huvudmän och skolor och vid behov föreslå hur en sådan verksamhet ska organiseras
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas senast den 1 juni 2018.

Skolinspektionens prövningar av enskilda som vill bli huvudmän

Av 2 kap. 5 § skollagen (2010:800) framgår att enskilda efter ansökan får godkännas som huvudmän för förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola och fritidshem. Godkännande ska lämnas om den enskilde har förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för utbildningen och utbildningen inte innebär påtagliga negativa följder på lång sikt för eleverna eller för den del av skolväsendet som anordnas av det allmänna i den kommun där utbildningen ska bedrivas. Om godkännandet avser en gymnasieskola eller gymnasiesärskola ska följderna i närliggande kommuner för den del av skolväsendet som anordnas av det allmänna också beaktas. Avser godkännandet en förskoleklass, grundskola eller grundsärskola krävs därutöver att elevunderlaget är tillräckligt för att verksamheten ska kunna bedrivas långsiktigt. Det föreskrivs även att ett godkännande ska avse en viss utbildning vid en viss skolenhet eller förskoleenhet.

Av 2 kap. 7 § skollagen följer att Skolinspektionen handlägger ärenden om godkännande av enskild som huvudman för förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola eller fritidshem som anordnas vid en skolenhet med förskoleklass, grundskola eller grundsärskola. Övriga ärenden om godkännande av enskild som huvudman enligt 5 § handläggs av den kommun där utbildningen ska bedrivas. Den sistnämnda innebär att ansökningar om godkännande som huvudman för fristående förskola och för fristående fritidshem, dvs. fritidshem som anordnas av en enskild och inte bedrivs vid en fristående skola, prövas av den kommun där förskolan eller fritidshemmet ska bedrivas.

Proposition 2017/18:158 Ökade tillståndskrav och särskilda regler för upphandling inom välfärden

I proposition 2017/18:158 Ökade tillståndskrav och särskilda regler för upphandling inom välfärden föreslås bl.a. att nya krav ska införas för enskilda som i egenskap av huvudmän vill bedriva verksamhet inom skolväsendet. Tillstånd ska endast få beviljas den som genom erfarenhet eller på annat sätt har förvärvat den insikt i de gällande föreskrifter som krävs för att bedriva verksamheten och i övrigt visar sig lämplig att bedriva sådan verksamhet. I

fråga om en juridisk person ska prövningen avse den verkställande direktören och andra som genom en ledande ställning eller på annat sätt har ett bestämmande inflytande över verksamheten, styrelseledamöter och styrelsesuppleanter, bolagsmännen i kommanditbolag eller andra handelsbolag, och personer som genom ett direkt eller indirekt ägande har ett väsentligt inflytande över verksamheten. Tillståndsinnehavaren ska även ha ekonomiska förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för verksamheten.

Det kan finnas behov av mer detaljerade föreskrifter om ansökningsförfarandet. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska därför få meddela föreskrifter om villkor för tillstånd respektive godkännande.

Regeringen bedömer att myndigheternas rätt att begära ut uppgifter från belastningsregistret, samt behovet av sekretess i myndigheternas tillståndsgivning och tillsyn, bör ses över.

Regeringen föreslår vidare i propositionen att tillsyn ska utövas över att kraven på ägare och ledning samt de ekonomiska förutsättningarna är uppfyllda. Förändringar i den krets av personer som omfattas av ägar- och ledningsprövningen ska anmälas till tillsynsmyndigheten senast en månad efter förändringen. Verksamhetens tillstånd ska kunna återkallas utan föregående föreläggande om kraven inte är uppfyllda.

Regeringen föreslår att den myndighet som ansvarar för att besluta om godkännande att bedriva verksamhet inom skolväsendet enligt skollagen ska få ta ut en avgift för att pröva en ansökan. Detsamma ska gälla en kommun som handlägger ärenden om godkännande av en enskild som huvudman enligt skollagen. Regeringen, en kommun eller den myndighet regeringen bestämmer ska få meddela ytterligare föreskrifter om avgifter.

Propositionen bereds för närvarande av finansutskottet. Utbildningsutskottet har av finansutskottet beretts tillfälle att yttra sig över propositionen.

Resursfördelningen till skolan

Den största delen av verksamheterna inom skolväsendet bedrivs av kommunerna och finansieras dels med kommunala skatteintäkter, dels med statsbidrag som beslutas av riksdagen efter förslag från regeringen i budgetpropositionen. Statsbidragen kan vara generella eller riktade. De generella statsbidragen finns inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommunerna, som bereds av finansutskottet, och de riktade statsbidragen finns inom bl.a. utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning, som bereds av utbildningsutskottet. Därutöver ersätts kommunsektorn för ökade kostnader till följd av reformer inom utbildningsområdet i enlighet med den kommunala finansieringsprincipen. Sådana ersättningar finns också inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommunerna. Kommunerna fördelar resurser för utbildning inom skolväsendet dels till sina egna förskole- och skolenheter, dels

till andra huvudmän enligt särskilda bestämmelser om bidrag till fristående verksamheter, interkommunal ersättning och ersättning till statliga skolor.

Enligt 2 kap. 8 a § skollagen (2010:800) ska kommuner fördela resurser till utbildning inom skolväsendet efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov. Paragrafen omfattar fördelning av resurser såväl till kommunernas egna verksamheter som till enskilda huvudmän. Det är alltså förutsättningarna och behoven som ska vara styrande vid resursfördelningen. Bestämmelsen reglerar inte närmare hur resurserna ska fördelas, men anger att de ska fördelas utifrån dessa grunder (prop. 2013/14:148, bet. 2013/14:UbU21, rskr. 2013/14:292).

Bidraget till fristående verksamheter, dvs. verksamheter med enskild huvudman, består av ett grundbelopp och i vissa fall ett tilläggsbelopp. Grundbeloppet ska bestämmas efter samma grunder som hemkommunen tillämpar vid fördelningen av resurser till den egna verksamheten – den s.k. likabehandlingsprincipen (10 kap. 37–39 §§, 11 kap. 36–38 §§, 14 kap. 15–17 §§, 16 kap. 52–55 §§, 17 kap. 31–36 §§ och 19 kap. 45–48 §§ skollagen).

Den 1 juli 2016 ändrades bestämmelserna i skollagen om bidrag till enskilda huvudmän för förskolor och skolor i form av tilläggsbelopp för särskilt stöd till barn och elever (se bl.a. 10 kap. 39 §). Genom ändringarna har det förtydligats att tilläggsbeloppet ska vara individuellt bestämt utifrån barnets eller elevens behov. Vidare har det klargjorts genom förordningsändringar att ett tilläggsbelopp också kan lämnas för sådana extraordinära stödåtgärder som ett barn eller en elev har behov av i undervisningen (SFS 2016:552). Syftet med åtgärderna är att säkerställa att enskilda huvudmän för förskolor och skolor får de resurser som behövs för att tillgodose varje barns och elevs behov av särskilt stöd (prop. 2015/16:134, bet. 2015/16:UbU19, rskr. 2015/16:255). Sedan den 1 augusti 2017 får tilläggsbeloppet även omfatta situationen när elever deltar i lovskola (prop. 2016/17:156, bet. 2016/17:UbU22, rskr. 2016/17:293).

Regeringen föreslår i budgetpropositionen för 2018 en kraftig förstärkning av den statliga finansieringen av skolan i enlighet med förslag från skolkommissionen (SOU 2017:35). Regeringen föreslår, med en infasning över tre år, att 6 miljarder kronor avsätts för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling. Det statliga stödet ska fördelas så att resurserna viktas med hänsyn till elevernas socioekonomiska bakgrund. Bidraget ska vara villkorat så att de tillförda medlen leder till ökade insatser för jämlikhet, kunskapsutveckling och kvalitet i verksamheten. Regeringen anvisar 1 miljard kronor inom anslaget 1:21 *Statligt stöd för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling* för 2018. Riksdagen har bifallit förslaget (prop. 2017/18:1 utg.omr. 16 avsnitt 9.2.1 och 10.1.21, bet. 2017/18:UbU1, rskr. 2017/18:125).

Utskottets ställningstagande

Avslag på propositionen

Utskottet vill inledningsvis framhålla att valfrihet för medborgare och en mångfald av utförare inom välfärdssektorn är här för att stanna. Företag, organisationer, stiftelser och kooperativ hjälper varje dag miljontals svenskar i deras vardag genom att utföra offentligt finansierade välfärdstjänster. Exempelvis går i dag drygt 340 000 elever i fristående skolor.

Möjligheterna till valfrihet inom ramen för den offentligt finansierade välfärden ger föräldrar och barn inflytande över bl.a. vilken skola barnen ska gå i. I många andra länder finns det parallella system med privata alternativ som enbart vänder sig till de som har råd att betala höga avgifter – så har och ska vi inte ha det i Sverige. Vår välfärdsmodell innebär också bl.a. att det är möjligt för föräldrar som exempelvis vill att barnen ska vara ute i naturen att starta en egen I ur och skur-förskola. På så sätt får fler vara med och utveckla välfärden och bidra med idéer och perspektiv. Det har lett till att många entreprenörer med kreativa idéer medverkat till att både förbättra och effektivisera välfärden. Det har också varit ett sätt att få in fler idéburna organisationer.

Redan våren 2015 riktade riksdagen ett tillkännagivande till regeringen (bet. 2014/15:FiU32, rskr. 2014/15:243, rskr. 2014/15:244) med den tydliga uppmaningen att ändra inriktningen på Välfärdsutredningen som nyligen hade tillsatts (dir. 2015:22). I stället för att fokusera på företagets vinster skulle arbetet fortsätta med att stärka kvaliteten i välfärden. Följande områden pekades ut: tillståndsplikt med ägar- och ledningsprövning, kravställande och uppföljning av kvalitet samt skarpare sanktioner vid misskötsel. Utgångspunkten för utredningen skulle vara att likvärdiga krav ställs på privata och offentliga aktörer.

Utskottet är mot denna bakgrund kritiskt till att regeringen gått emot riksdagens vilja och har lagt tid och kraft på att förbereda ett förslag som regeringen redan på förhand visste skulle sakna stöd i riksdagen.

Kärnan i regeringens förslag är att begränsa vinsten för välfärdsföretag, och enligt förslaget i propositionen på ett sätt som för många aktörer i praktiken innebär ett vinstförbud. Regeringen argumenterar för att välfärdsföretagen tar ut stora övervinster samtidigt som de driver verksamheterna med dålig kvalitet. Hade så varit fallet hade regeringens oro varit förståelig. Men en närmare analys av välfärdsbranschen visar att rörelsemarginalerna i genomsnitt inte är större än i andra tjänstebranscher och att kvaliteten i verksamheterna överlag är minst lika bra – om inte bättre – i de fristående alternativen.

Regeringens förslag är alltså utformat för att lösa ett problem som i verkligheten inte har den karaktär som regeringen påstår. Åtgärderna löser inga reella problem utan går i stället ut över bl.a. elever när fungerande skolor, som varken har kvalitetsproblem eller fördärvar förtroendet för den

gemensamt finansierade välfärden, riskerar att behöva stängas som en konsekvens av den föreslagna regleringen.

Det är inte bara utskottet som gör den här bedömningen; en överväldigande majoritet av de remissinstanser som yttrat sig om propositionen är negativa till förslagen på samma grunder.

Sammantaget är risken överhängande för att en stor mängd välfungerande skolor och andra verksamheter tvingas lägga ned sin verksamhet om propositionens förslag skulle röstas igenom i riksdagen. Resultatet blir då bl.a. att hundratusentals elever kastas ut i osäkerhet och får en huvudman som de tidigare aktivt valt bort. Det skulle kraftigt begränsa valfriheten och mångfalden av skolor. Precis som regeringen själv skriver i propositionen anser ca 70 procent av befolkningen att det är viktigt med valfrihet inom välfärdssektorn inklusive skolan. På så vis riskerar förslaget snarast att försämra förtroendet för välfärden än att öka detsamma.

Mot ovanstående bakgrund anser utbildningsutskottet att finansutskottet bör tillstyrka motionerna 2017/18:4087 (SD) yrkande 1 och 2017/18:4112 (M, L, C, KD) yrkande 1 och därmed avstyrka proposition 2017/18:159 Tillstånd att ta emot offentlig finansiering inom socialtjänsten, assistansersättningen och skollagsreglerad verksamhet i de delar som berör skollagsreglerad verksamhet.

Utbildningsutskottet övergår nu till att behandla motioner som innehåller begäran om tillkännagivanden.

Motioner om tillkännagivanden

Skolinspektionens tillsyn och sanktioner samt kvalitetsgranskning m.m.

När det gäller yrkanden om Skolinspektionens tillsyn, sanktionsmöjligheter samt kvalitet och kvalitetsgranskning vill utskottet anföra följande. Utskottet vill inledningsvis betona att Skolinspektionens tillsyn har förstärkts på olika sätt sedan 2010 års skollag infördes. En nyhet i skollagen var att Skolinspektionen fick en generell möjlighet att kombinera sina förelägganden med vite. Sedan den 1 januari 2015 gäller också att Skolinspektionen nu har en skyldighet att förena ett föreläggande med vite i vissa allvarliga fall. Det gäller brister som allvarligt försvårar elevernas förutsättningar att nå målen för utbildningen. Utskottet vill i sammanhanget även lyfta fram att Skolinspektionen kan bestämma att en skola ska stängas direkt och vara stängd tills bristerna har åtgärdats om inspektionen upptäcker mycket allvarliga brister i skolan, genom ett s.k. tillfälligt verksamhetsförbud.

Skolinspektionen arbetar med olika typer av inspektion: regelbunden tillsyn, riktad tillsyn, förstagångstillsyn, tillsyn efter anmälan samt etableringskontroll.

Utskottet vill uppmärksamma att den tillsynsmodell som Skolinspektionen arbetar med i dag bygger på att tillsynen ska vara behovsanpassad, vilket betyder att myndigheten fokuserar på att besöka de skolor som bedöms ha

störst behov av tillsyn, dvs. skolorna med starkast signaler om att det kan finnas elever som inte får den utbildning de har rätt till.

Utskottet vill också erinra om att Skolinspektionen ska granska kvaliteten i sådan utbildning och annan verksamhet som står under dess tillsyn eller under tillsyn av en kommun. Granskningen ska avse den granskade utbildningens eller verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer (26 kap. 19 och 20 §§ skollagen). Vid den tematiska granskningen väljs ett mindre antal skolor eller verksamheter ut, ofta slumpmässigt. Med hjälp av kvalitetsgranskningarna studerar Skolinspektionen olika delar av skolornas arbete mer ingående. Granskningarna utgår från nationella mål och riktlinjer som tagits fram med stöd av forskningsresultat och beprövad erfarenhet och inriktas mot olika kvalitetsaspekter. Skolinspektionen kan även göra oanmälda kvalitetsgranskningar.

Utskottet kan konstatera att regeringen den 30 mars 2017 tillsatte en särskild utredare som ska analysera och föreslå hur den statliga tillsynen av skolväsendet kan förbättras och organiseras så att nyttan för huvudmän och skolor ökar och hur det kan säkerställas att huvudmännen får möjlighet till stöd i arbetet med åtgärder till följd av brister som uppmärksammats i samband med tillsyn (dir. 2017:37). 2017 års Skolmyndighetsutredning ska även analysera behovet av statlig granskning av skolväsendet, t.ex. utvärdering och kvalitetsgranskning, i syfte att förbättra nyttan för huvudmän och skolor och vid behov föreslå hur en sådan verksamhet ska organiseras.

Utskottet ser mot bakgrund av det anförda inga skäl att göra några ändringar i den gällande ordningen för Skolinspektionens uppdrag på det sätt som motionärerna föreslagit utan anser i stället att man bör invänta resultatet av 2017 års Skolmyndighetsutredning. Mot bakgrund av det anförda föreslår utbildningsutskottet att finansutskottet avstyrker motionerna 2017/18:4087 (SD) yrkande 2 i denna del och 3, 4 och 7 i denna del och 2017/18:4112 (M, L, C, KD) yrkande 2.

Ägar- och ledningsprövning

Utskottet kan konstatera att det i proposition 2017/18:158 Ökade tillståndskrav och särskilda regler för upphandling inom välfärden, som för närvarande behandlas av finansutskottet, finns förslag om ägar- och ledningsprövning för huvudmän som vill bedriva verksamhet inom skolväsendet. Det finns också förslag om Skolinspektionens tillsyn och tillstånd kopplat till förslagen. Utbildningsutskottet har av finansutskottet beretts tillfälle att yttra sig över även den propositionen och i det sammanhanget fått tillfälle att ge sin syn på frågan om ägar- och ledningsprövning. Utskottet kan vidare konstatera att förslagen i yrkandet om ägar- och ledningsprövning för huvudmän som vill bedriva verksamhet inom skolväsendet inte är helt i linje med förslagen i proposition 2017/18:158. Utbildningsutskottet föreslår därför att finansutskottet avstyrker motion 2017/18:4087 (SD) yrkande 2 i denna del och yrkande 7 i denna del.

Resursfördelning till skolan

Utskottet kan när det gäller yrkandena om resursfördelningen till skolan och den resursfördelningsmodell som råder konstatera att generella statsbidrag bör vara utgångspunkten när staten förmedlar pengar till kommunerna, även om det finns tillfällen när riktade bidrag är lämpliga att använda. Läget inom skolväsendet är för närvarande sådant att det finns behov av riktade statsbidrag. Utskottet vill i sammanhanget upplysa om att utskottet har följt upp de riktade statsbidragen inom skolområdet under flera år (se bet. 2015/16:UbU1, 2016/17:UbU1 och 2017/18:UbU1).

Utskottet vill vidare framhålla att regeringen i budgetpropositionen för 2018 föreslår en kraftig förstärkning av den statliga finansieringen av skolan i enlighet med förslag från skolkommissionen. Regeringen föreslår, med en infasning över tre år, att 6 miljarder kronor avsätts för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling. Det statliga stödet ska fördelas så att resurserna viktas med hänsyn till elevernas socioekonomiska bakgrund. Bidraget ska vara villkorat så att de tillförda medlen leder till ökade insatser för jämlikhet, kunskapsutveckling och kvalitet i verksamheten.

I fråga om resursfördelningen vill utskottet även påminna om det ansvar som kommunerna har enligt skollagen att fördela resurser till utbildning inom skolväsendet efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov och att resurserna ska fördelas såväl till kommunernas egna verksamheter som till enskilda huvudmän. Vid fördelning av resurser till enskilda huvudmän ska grundbeloppet bestämmas efter samma grunder som hemkommunen tillämpar vid fördelning till den egna grundskolan. När det gäller tilläggsbeloppet för en elev i behov av särskilt stöd ska det efter ett förtydligande i skollagen den 1 juli 2016 vara individuellt bestämt utifrån barnets eller elevens behov.

Utskottet finner således inga skäl för att ändra lagstiftningen när det gäller resursfördelningen inom skolväsendet. Mot bakgrund av det anförda föreslår utbildningsutskottet att finansutskottet avstyrker motion 2017/18:4087 (SD) yrkandena 6 och 7 i denna del.

Stockholm den 3 maj 2018

På utbildningsutskottets vägnar

Matilda Ernkrans

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Matilda Ernkrans (S), Christer Nylander (L), Erik Bengtzboe (M), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Michael Svensson (M), Håkan Bergman (S), Ulrika Carlsson i Skövde (C), Elisabet Knutsson (MP), Maria Stockhaus (M), Gunilla Svantorp (S), Robert Stenkvist (SD), Daniel Riazat (V), Annika Eclund (KD), Roza Güclü Hedin (S), Hanif Bali (M) och Christina Östberg (SD).

Avvikande meningar

1. Tillstånd att ta emot offentlig finansiering inom socialtjänsten, assistansersättningen och skollagsreglerad verksamhet (S, MP, V)

Matilda Ernkrans (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Elisabet Knutsson (MP), Gunilla Svantorp (S), Daniel Riazat (V) och Roza Güclü Hedin (S) anför:

I propositionen lämnas förslag som syftar till att säkerställa att offentliga medel används till den verksamhet som de är avsedda för inom socialtjänsten och skollagsreglerad verksamhet. Förslagen innebär att det införs en begränsning av hur stora rörelseresultat som privata välfärdsaktörer får uppnå. Krav på tillstånd för att ta emot offentlig finansiering föreslås införas för juridiska personer som bedriver verksamhet enligt bl.a. skollagen. De krav som kopplas till tillståndet är följande:

- Ett begränsat rörelseresultat i förhållande till det operativa kapitalet införs. Det tillåtna rörelseresultatet ska beräknas som en avkastningsränta på operativt kapital. Avkastningsräntan ska bestämmas till statslåneräntan med ett tillägg om 7 procentenheter.
- Inga värdeöverföringar utöver det tillåtna rörelseresultatet får göras.
- Verksamheten ska bedrivas i en separat juridisk person, och en årsredovisning ska upprättas och revisorsgranskas. Verksamheten får vidare inte lämnas över till underleverantörer som saknar tillstånd.

Vidare föreslås bl.a. att endast juridiska personer ska kunna godkännas som huvudmän enligt skollagen.

Vi anser att propositionens förslag kommer att stärka välfärdsverksamheternas legitimitet och påverka allmänhetens tillit till dessa verksamheter positivt, och det gäller inte minst skolan. Det finns ett viktigt värde i att införa en vinstbegränsning, och det bör leda till att ägare som investerat i verksamhet enbart i syfte att få så höga vinster som möjligt sannolikt inte kommer att vara intresserade av att fortsätta bedriva välfärdsverksamhet. Vi vill att de som verkar i skolan ska drivas av viljan att förbättra skolresultaten och inte av vinstmotiv. Vinstjakten får aldrig gå före elevernas lärande, utbildningens kvalitet eller skolans arbetsmiljö. Vi menar att den nuvarande situationen är otillfredsställande när det gäller att stävja felaktiga drivkrafter som leder till sämre kvalitet i verksamheten och som tar sig uttryck i glädjebetyg för att locka till sig elever, lägre lärartäthet och lägre lärarlöner eller t.o.m. konkurser när lönsamheten försämras. Det nuvarande utrymmet för övervinster försämrar med andra ord det svenska skolsystemet.

Det förtjänar att framhållas att de samlade övervinsterna inom den skollagsreglerade verksamheten uppgick till nästan 1 miljard kronor 2015. En reglering kommer att ha stor betydelse för allmänhetens tilltro och i förlängningen förtroendet för den solidariska finansieringen av välfärden.

Ett annat viktigt syfte som den föreslagna lagstiftningen enligt vår bedömning kommer att uppnå är att åstadkomma ökad effektivitet och kvalitet i välfärden inklusive skolan. Till följd av förslagen kommer en större del av de resurser som samhället lägger på välfärdsverksamheten att gå till verksamheten jämfört med i dag, vilket ger förutsättningar för att höja kvaliteten.

Ett motiv till att tillåta vinstsyftande företag i välfärden har, historiskt sett, varit att öka mångfalden och medborgarnas valfrihet. Den övergripande bilden i dag inom välfärdssektorn är emellertid att utvecklingen går mot att stora koncerner står för en allt större andel av välfärdsutbudet. Om målet är att värna en verklig mångfald för medborgarna är det enligt vår mening viktigt att försöka vända denna utveckling och stimulera en ordning där idéburna aktörer, föräldrakooperativ och andra mindre aktörer, som inte primärt driver sin verksamhet i syfte att göra vinst, får en större roll. Vi anser att förslaget leder till ökad valfrihet och mångfald inte minst för att det kommer att gynna idéburna aktörer som verkar inom skollagsreglerad verksamhet.

Vi anser mot den bakgrunden att finansutskottet bör tillstyrka proposition 2017/18:159 Tillstånd att ta emot offentlig finansiering inom socialtjänsten, assistansersättningen och skollagsreglerad verksamhet i den del som berör skollagsreglerad verksamhet och därmed avstyrka motionerna 2017/18:4087 (SD) yrkande 1 och 2017/18:4112 (M, L, C, KD) yrkande 1 i motsvarande delar.

2. Nationella kvalitetskrav (M, C, L, KD)

Christer Nylander (L), Erik Bengtzboe (M), Michael Svensson (M), Ulrika Carlsson i Skövde (C), Maria Stockhaus (M), Annika Eclund (KD) och Hanif Bali (M) anför:

Det finns problem med styrningen och kvalitetsuppföljningen av alla de verksamheter som berörs av lagförslaget. Det legitimitetsproblem som oroar oss är hur förtroendet ska kunna fortsätta vara högt när kvalitetsbristerna på många håll – inom såväl offentliga som privata alternativ – är så påtagliga. Kvaliteten handlar inte om vem som är huvudman utan beror på hur väl verksamheten utformas för att möta bl.a. elevens behov och önskemål.

Det finns tyvärr verksamheter som i dag inte håller den kvalitet som vi bör förvänta oss i ett land som Sverige. Det gäller både kommunala och fristående verksamheter. För att komma åt problemet vill vi gå vidare med förslag som stärker kvaliteten i välfärden. Det handlar t.ex. om att införa en generell

tillståndsplikt med ägar- och ledningsprövning för hela välfärden. En sådan bör gälla för att få bedriva bl.a. skola.

En del av tillståndsprövningsprocessen ska utgöras av ledningsprövning för offentlig verksamhet och ägar- och ledningsprövning för fristående verksamheter. Regeringen har föreslagit en del av detta i proposition 2017/18:158, men mer måste göras.

Nationella kvalitetskrav bör inrättas och sanktionerna som staten kan rikta mot enskilda verksamheter skärpas. Kvalitetskrav och kvalitetsuppföljning ska i första hand fokusera på mätbara resultat, inte på att mäta insatta resurser. För att komma till rätta med kvalitetsbristerna behöver dagens sanktioner förstärkas med exempelvis möjligheten till tillfällig statlig tvångsförvaltning, större utrymme att lägga ned de verksamheter som dras med stora kvalitetsproblem samt skarpare ekonomiska sanktioner. Att sanktioner sätts in mot exempelvis en kommun som inte klarar kunskapsuppdraget i en skola bör även återspeglas i den ledarprövning som vi vill ska göras när en ny verksamhet startas.

När det gäller utformningen av ovanstående ska goda möjligheter för små och nya aktörer att starta och driva välfärdsverksamheter säkerställas. Det gäller inte minst idéburna aktörers förutsättningar att bedriva verksamhet på välfärdsområdet.

Så ser vi till att både behålla valfrihet och säkerställa hög kvalitet i välfärden. Tvärtemot vad regeringen verkar tro är dessa värden inte bara möjliga att kombinera utan förutsätter varandra för att välfärden ska kunna fortsätta utvecklas. Vi är också övertygade om att det bara är med fortsatt valfrihet och mångfald som legitimiteten för välfärden i vårt moderna samhälle kan upprätthållas.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförs ovan.

Vi anser mot den bakgrunden att finansutskottet bör tillstyrka motion 2017/18:4112 (M, L, C, KD) yrkande 2.

3. Kvalitet, tillsyn och sanktionsmöjligheter m.m. (SD)

Robert Stenkvist (SD) och Christina Östberg (SD) anför:

All välfärdsverksamhet som bedrivs ytterst med offentliga medel ska vara tillståndspliktig oavsett driftsform. Det innebär bl.a. att skolor innan verksamheten inleds ska söka och beviljas tillstånd för verksamheten hos Skolinspektionen. Myndigheten ska vid en ansökan granska bl.a. verksamhetsplan, ekonomisk plan, lämpligheten hos ledning och i förekommande fall styrelse. Kommun eller landsting ska alltid ha prövorätt vid en nyetablering med Skolinspektionen som högsta instans, vilket borgar för ökad likvärdighet över landet. I tillståndsprövningen ska det ingå att redogöra för ägarstrukturen. Den skatterättsliga hemvisten ska normalt vara

Sverige. En aktör som dolt och uppsåtligt agerar mot denna princip i syfte att tillskansa sig skattemässiga fördelar ska inte beviljas tillstånd.

Skolinspektionen är tillsynsmyndighet för skolan, dvs. ansvarig för att försäkra sig om att verksamheten bedrivs så som planerat och följer lagar och förordningar. Fokus i tillsynen ska vara oanmälda inspektioner och kontroller. För detta ändamål borde betydande resurser tillföras Skolinspektionen. Utöver tillsynen ska också Skolinspektionen ansvara för att upprätta ett publikt och transparent omdömesregister med ett enkelt och direkt jämförbart betyg (förslagsvis med betygsskalan 1–5) för varje enskild aktör. Detta register ska på ett enkelt sätt göras tillgängligt för medborgarna. Vill man exempelvis veta vilken skola som har högst betyg, antingen i hela landet eller i sin egen kommun eller sitt eget landsting, ska detta finnas tillgängligt digitalt. De parametrar som ligger till grund för betygsbedömningen kan inom skolan exempelvis vara resultaten på nationella prov. En annan parameter att ta hänsyn till kan vara bemanningen.

Oavsett vilket regelverk staten sätter upp och oavsett vilken verksamhet som avses så kommer någon aktör, antingen av slarv, okunskap eller i värsta fall av ren illvilja, att bryta mot det. Skolinspektionen behöver därför ha tydliga befogenheter att ingripa mot överträdelser av regelverket. Om förseelsen är av ringa karaktär ska Skolinspektionen helt enkelt besluta att utfärda ett föreläggande om att inom skälig tid åtgärda bristen. I det fall det är ett aktiebolag som driver verksamheten ska Skolinspektionen kunna besluta om ett utdelningsförbud om bristen är allvarlig eller inte åtgärdas. I ännu allvarligare fall, eller där bristen trots påpekanden inte åtgärdas, ska Skolinspektionen kunna besluta om statlig tvångsförvaltning och i sista hand om indragande av själva tillståndet att få bedriva verksamheten. Dessa tydliga sanktionsbefogenheter tillsammans med en kraftig ökning av oanmälda inspektioner borgar tillsammans för ordning och reda i välfärdens verksamheter och en hög kvalitet för våra elever och andra brukare.

Sverigedemokraterna strävar mot ett mer enhetligt nationellt ersättningssystem för skolan och andra välfärdsverksamheter, syftande till att öka likvärdigheten samt minska krånglet. Det omdömesregister som nämnts ovan ska också tydligare kopplas till ersättningssystemet. Högre resultat ska rendera i högre ersättning. Det är i det sammanhanget viktigt att lyfta fram att det som ska vara styrande är resultat över tid, dvs. en trend, snarare än en ögonblicksbild. Detta handlar givetvis ytterst om incitamentsstrukturer för olika aktörer inom välfärden (alldeles oavsett driftsform) och dessutom om att förhindra s.k. cherry-picking. Som exempel kan nämnas att det är väl känt att det finns en positiv korrelation mellan barns studieprestationer och akademiskt utbildade föräldrar. Man skulle därför kunna föreställa sig att en privatägd friskola skulle föredra att etablera sig i ett område med många akademiskt utbildade föräldrar. Om eleverna i denna friskola får goda resultat vid exempelvis nationella prov och skolan därmed ett bra omdöme, skulle det vid en komparation i den stunden kunna rendera i en högre ersättning. Detta vill vi undvika. Vid en jämförelse över tid blir det tvärtom egalt om skolan är bra

från början men blir ännu bättre, eller om skolan är dålig från början men blir lite mindre dålig (eller vice versa, i värsta fall) vad just ersättningssystemet anbelangar. En rektor har i förekommande fall därför kraftfulla incitament att förbättra skolans resultat, alldeles oavsett om man börjar på en "hög" eller "låg" nivå.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med lagförslag enligt vad som anförts ovan.

Vi anser mot den bakgrunden att finansutskottet bör tillstyrka motion 2017/18:4087 (SD) yrkandena 2–4, 6 och 7.